

รายงานวิจัยสหกิจศึกษา

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า
บ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
ปฏิบัติงาน ณ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา

โดย

นางสาวฐิตาภา ลมสูงเนิน 6340308106

นางสาวบุษกร ศรีโท 6340308113

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาสหกิจศึกษา ปีการศึกษา 2566
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

รายงานการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา
เรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า
บ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

โดย

นางสาวฐิตาภา ลมสูงเนิน 6340308106

นางสาวบุษกร ศรีโท 6340308113

ปฏิบัติงาน ณ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา
รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาสหกิจศึกษา ปีการศึกษา 2566
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

คำนำ

รายงานวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ข้อมูลในรายงานประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาทุกท่านหากรายงานฉบับนี้มีข้อผิดพลาดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ทางคณะผู้วิจัยโครงการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พร้อมทั้งจะนำข้อมูล ข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นและสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ในพื้นที่ต่อไป

คณะผู้จัดทำวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินงานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรกพร ฉิมพลี ที่ได้ถ่ายทอด ความรู้ ประสบการณ์ ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และได้ให้คำปรึกษา เกี่ยวแนวคิดในการทำวิจัยตลอดจนช่วยแก้ไขความเรียบร้อยและคำแนะนำทางวิชาที่ดีเสมอมา รวมทั้ง ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งคณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าบ้านหนองกกและเจ้าหน้าที่สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา ที่สละเวลาให้ข้อมูลจนลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรกพร ฉิมพลี อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำหลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคม ที่กรุณาให้คำปรึกษาและคำชี้แนะตลอดการทำโครงการงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำลังใจ ส่งเสริมและให้โอกาสให้การศึกษา อันมีค่ายิ่ง รวมทั้งเพื่อน ๆ หลักสูตรวิชาการพัฒนาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือในการทำโครงการงานวิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา

คณะผู้จัดทำวิจัย

ชื่อวิจัย	แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
ผู้วิจัย	นางสาวฐิตาภา ลมสูงเนิน นางสาวบุษกร ศรีโท
หลักสูตร	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม
ปี พ.ศ.	2566
ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรกพร นิมพลี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2) กลุ่มสมาชิก จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลแบบความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ด้านร่างกาย พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ปัญหาสุขภาพ คือโรคประจำตัวที่มักจะพบได้กับผู้สูงอายุ และปัญหาความเสื่อมโทรมของร่างกายที่เพิ่มขึ้นซึ่งได้กับผู้สูงอายุ ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพ 2) ด้านจิตใจ ปัญหาที่พบบนส่วนใหญ่กล่าวถึงความเหงาอันเกิดจากความห่างเหินของครอบครัว ปัญหาความรุนแรงทางคำพูด และความกังวลจากปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการค้าขาย 3) ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาที่พบคือรายได้ที่น้อยกับปัญหาหนี้สิน การส่งสินค้าไปขายซึ่งมีช่องทางที่จำกัดและไม่มั่นคง 4) ด้านสังคม ปัญหาที่พบคือความไม่เพียงพอของรายได้แม้ได้รับสวัสดิการจากรัฐ ในแง่ของของความส่งเสริมที่เข้ามาให้ กลุ่มผ่านจะได้เป็นสิ่งของวัตถุดิบอุปกรณ์สำหรับทอผ้า

2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านร่างกาย แนวทางที่ถูกเสนอมาให้ความสำคัญกับ

ความรู้ในการดูแลตัวเองเพื่อที่จะได้ระมัดระวังตัวเพื่อลดอาการของโรคที่กำลังเป็นอยู่ และการออกกำลังกายเบา ๆ ที่เหมาะสมตามวัย 2) ด้านจิตใจ แนวทางที่ถูกเสนอมาเพื่อลดความเหงาจึงเป็นหาทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่น ซึ่งอาจทำให้โอกาสในวันสำคัญหรือกิจกรรมเบา ๆ ให้ชีวิตประจำที่ทำร่วมกับคนอื่นได้ 3) ด้านเศรษฐกิจ มีหลายหน่วยงานที่ได้เข้ามาส่งเสริมอาชีพในด้านต่าง ๆ ทั้งงวดลาย ปรับปรุงสถานที่ ซ่อมอุปกรณ์เครื่องมือทอผ้า ซึ่งสถานคุ้มครองและส่งเสริมอาชีพบ้านนาวิสัยได้มีโครงการเข้าส่งเสริมอาชีพในด้านของการฝึกทักษะอาชีพให้สมาชิกที่เพิ่งเข้ากลุ่มมาใหม่และจัดหาอุปกรณ์ วัสดุดิบในการทอผ้า 4) ด้านสังคม การส่งเสริมที่ผ่านมามีหลายด้านซึ่งมาจากหลาย ๆ หน่วยงานที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ช่วยติดต่อประสานงานจนได้เป็นทุนอย่างวัสดุดิบ เครื่องมือหรือโอกาสได้เข้าโครงการฝึกทักษะเสริมความรู้ที่นำกลับมาใช้กับการทอผ้าปรับรูปแบบลายให้หลากหลายขึ้น

คำสำคัญ : ส่งเสริม คุณภาพชีวิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 นิยามศัพท์	5
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	19
2.4 วิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
2.5 บริบทพื้นที่วิจัย	25
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	28
3.1 วิธีการศึกษา	28
3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก	28
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
3.4 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล	29
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการวิจัย	32

4.1 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา	32
4.2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา	36
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	41
5.1 สรุปผลการวิจัย	41
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	43
5.3 ข้อเสนอแนะ	45
บรรณานุกรม	46
ภาคผนวก	50
ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	51
ข รูปภาพการสัมภาษณ์	53
ประวัติย่อผู้วิจัย	55

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 5.1 ตารางสรุปปัญหาและอุปสรรคกับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา	42

สารบัญรูปลูกภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
แผนภาพที่ 2.1 โครงสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก	27

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขอนามัยที่แข็งแรง ได้รับการบริการด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึง จะช่วยให้สามารถสร้างสรรค์และเป็นกำลังสำคัญในการประกอบกิจการตามบทบาทและหน้าที่ของคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคมให้สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ พร้อมเสริมสร้างวินัยทางการเงิน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาคุณภาพชีวิตเนื่องจากมนุษย์ต้องการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันประเทศก็ต้องการเติบโตตลอดเวลาเช่นกัน ประเทศจะก้าวไปข้างหน้าได้ผู้ที่มีส่วนผลักดันสำคัญก็คือผู้คนในประเทศทุกคน ดังนั้นการส่งเสริมให้ทุกคนมีศักยภาพในการทำงานและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอเป็นส่วนสำคัญ เพราะคนคือทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้นไม่ว่าจะทางด้านวัตถุ สังคม เศรษฐกิจ หรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมไปถึงสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต เป็นประเด็นที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (เกตนัสรี ทศพลไพศาล. ออนไลน์. 2565)

ภาครัฐได้พยายามสร้างนโยบาย พัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยเน้นด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยในระดับชุมชน เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสถาประกอบการต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่ตกงาน จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มากขึ้น ภาครัฐจึงมีนโยบายการผลักดันให้มีธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ขึ้นรวมทั้งแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของภาคอุตสาหกรรมด้วยการปรับโครงสร้างการบริหารงานของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีการเน้นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และสนับสนุนการนำเครื่องจักรมาจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินในการเพิ่มทุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มโอกาสและทางเลือกด้านแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการใหม่เพื่อการสร้างรากฐาน การผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออกไป การดำเนินธุรกิจของชุมชนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลให้ความสำคัญเพราะเป็นรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศ

วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” นั้นสามารถใช้คำว่า “ธุรกิจชุมชน” แทนได้อันเนื่องมาจากว่าชุมชนไม่ใช่รัฐ ดังนั้นสถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของก็ต้องจัดว่าเป็นของภาคเอกชนเช่นเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วถ้าหากใช้คำว่าธุรกิจนั้นก็หมายถึงการแสวงหาก

กำไรเป็นที่ตั้ง แต่สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของนั้นกลับมีแนวคิดที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าการแสวงหากำไร ดังนั้นจึงควรใช้คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” เช่นเดียวกับ “รัฐวิสาหกิจ” ที่หลายคนรู้จัก โดยวิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยว ๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่วิสาหกิจที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำให้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้เหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรง เศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็ง และอยู่ได้ ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คือ คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย จากความสำคัญของการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้นในปี พ.ศ.2548 เพื่อมุ่งหวังให้คนในชุมชนรวมตัวกันใช้ความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างเป็นรายได้ให้กับคนในพื้นที่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองอย่างได้ยั่งยืนและมีระบบเศรษฐกิจชุมชนอย่างเข้มแข็ง การดำเนินชีวิตตามวิถีชาวบ้านหรือวิถีชุมชน ชาวบ้านก็มีอาชีพเสริมหรือรายได้เสริมจากการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมต่าง ๆ มากมาย ตามความรู้ ความสามารถที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ และตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ และเป็นองค์ความรู้ที่โดดเด่นของแต่ละชุมชน และสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพหลักจากการทำเกษตรกรรม เช่น เครื่องจักสาน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นการสร้างกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนหรือที่เรียกว่าวิสาหกิจชุมชน

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็น 1 ใน 4 ของสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (สคอ.) สังกัดกองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (กคอ.) กรมกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) มีบทบาทและภารกิจหลายด้านทั้งดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพและพัฒนาอาชีพแก่ผู้ประสบปัญหาจากการค้าประเวณี และผู้ที่ถูกส่งเข้ารับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพตามคำสั่งศาลหรือพนักงานสอบสวน ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง แก่ไข เยียวยา บำบัด พิ้นฟู พัฒนาอาชีพ การฝึกอาชีพ การ

สร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ผู้ประสบปัญหาจากการค้าประเวณี ศึกษา วิเคราะห์ รวบรวม จัดทำข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับการค้าประเวณีเพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการในการส่งเสริมการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้ประสบปัญหาจากการค้าประเวณี กำหนดมาตรการและกลไกในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี และร่วมกับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการค้าประเวณี รวมทั้งทำหน้าที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัว และศูนย์เรียนรู้ด้านการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ให้การช่วยเหลือสตรีและครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดทำมาตรฐานการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรมสร้างชีวิตใหม่แก่สตรีและครอบครัว เป็นหนึ่งในกิจกรรมของโครงการพัฒนาทักษะอาชีพแก่ครัวเรือนเปราะบางสู่ความยั่งยืน กิจกรรมสร้างชีวิตใหม่แก่สตรีและครอบครัวประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ดำเนินกิจกรรมในลักษณะการจัดฝึกอบรม ที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่นการอบรมให้ความรู้ด้านครอบครัว ด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ ด้านกฎหมาย ด้านสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้ด้านประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายผ่านการคัดเลือกจากที่ประชุม โดยมีการประเมินความพร้อมของกลุ่มในด้านต่าง ๆ เช่น สมาชิก วิทยากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่เกิดจากการรวมตัวของสตรีในชุมชนเพื่อทำผลิตภัณฑ์ผ้าชิ้นยวนด้วยทักษะงานฝีมือในการทอผ้าที่มีของคนในชุมชน โดยส่วนใหญ่มีผู้สูงอายุหลายคน ไม่สามารถออกไปทำงานนอกบ้านที่ไกล ๆ ได้แต่ยังคงยังมีฝีมือในการทอผ้าเป็นทักษะติดตัว จึงมีการเปลี่ยนมาเป็นทอผ้าที่บ้านแทน ช่วยให้มีอาชีพและรายได้เลี้ยงตัวเองและชุมชน เริ่มต้นจากวิถีชีวิตของคนรุ่นก่อนที่ทอผ้าใช้เอง และให้เป็นของฝากกับเครือญาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบการผลิตของคนไทยในชนบทดั้งเดิม ที่มีการผลิตเพื่อยังชีพ หรือเพื่อใช้ในครัวเรือน ต่อมาจึงได้นำองค์ความรู้นี้ไปสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ผ้าชิ้นยวน ทั้งที่ยังไม่ผ่านการแปรรูป และแบบผ่านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อ ผ้าถุง ผ้าพันคอ กระเป๋าสะพาย พวงกุญแจ เป็นการยกระดับภูมิปัญญาชาวบ้านและเสริมสร้างรายได้ ซึ่งเป็น 1 ในปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ที่ดำเนินการไปด้วยอย่างเข้มแข็ง จึงมีการตั้งจัดเป็นกลุ่มร่วมตัวกันของสตรีในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดรายได้ซึ่งทำให้เข้าสู่ครัวเรือนและชุมชน ทำให้เกิดการพึ่งตนเอง

ด้วยเหตุนี้การศึกษาแนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จึงมีความสอดคล้องกับกิจของสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีภารกิจอาชีพ ให้การช่วยเหลือสตรี

และครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อจะได้นำข้อมูลมาสร้างแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้มีประสิทธิภาพ อันจะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างแท้จริง

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

1.2.2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเป้าหมาย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2) กลุ่มสมาชิก จำนวน 6 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 – เมษายน 2567

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ได้ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.6 นิยามศัพท์

1) **ส่งเสริม** หมายถึง เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา และมีคุณค่าทางการปฏิบัติ แก่บุคคลผู้ได้รับความช่วยเหลือในการเรียนรู้ หรือผู้รับการส่งเสริมให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) **คุณภาพชีวิต** หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขอันมาจากความเป็นอยู่ที่ดี สภาพแวดล้อมที่ดี มีความผูกพันที่ดีทั้งในครอบครัวและสังคมเพื่อนมนุษย์ด้วยกันสิ่งเหล่านี้ ปัจจุบันในหลาย ๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกันมากขึ้น เพราะหากประชากรในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศง่ายและรวดเร็วขึ้น แบ่งได้ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย (Physiological Aspect) คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย รู้ถึงความรู้สึกสบายไม่มีความเจ็บปวด พละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ความสามารถในการเคลื่อนไหวของตนและความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนหรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ

2.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (Psychological Aspect) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจ เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความจำ สมาธิ การตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนและความสามารถในการจัดการกับความเครียดหรือกังวลการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่างกับคนในครอบครัวและชุมชน

2.3 คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ (Social Relationship Aspect) คือ สภาวะทางการเงินและการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลต่อรายได้และรายจ่ายที่เข้ามารวมถึงหนี้สินที่ใช้ในการดำเนินชีวิต

2.4 คุณภาพชีวิตด้านสังคม (Environment Aspect) คือ การได้รับสิทธิและสวัสดิการ รวมไปถึงคมนาคมสะดวกมีแหล่งประโยชน์ ด้านการเงินสถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ มีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคมและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย

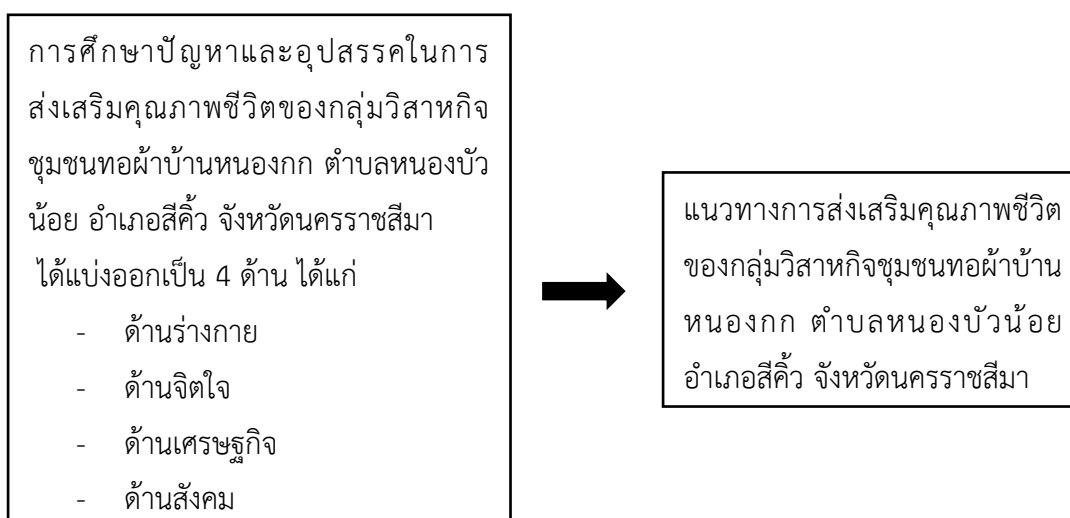
3) **วิสาหกิจชุมชน** หมายถึง การประกอบการโดยกลุ่มคนที่มีความผูกพัน หรือมีวิถีชีวิตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลในการประกอบการเพื่อจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยทุนชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ หมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมภายในชุมชน ผนวกกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

4) **ชุมชน** หมายถึง บ้านหนองกก หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

5) **สถานคุ้มครอง** หมายถึง สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา เป็น 1 ใน 4 ของสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (สคอ.) สังกัดกองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (กคอ.) กรมกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) มีบทบาทและภารกิจหลายด้านรวมทั้งทำหน้าที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัว และศูนย์เรียนรู้ด้านการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ให้การช่วยเหลือสตรีและครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดทำมาตรฐานการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ โดยออกเป็น 4 ด้าน มาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยได้กรอบแนวคิด ดังแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
  - 2.1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต
  - 2.1.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต
  - 2.1.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต
  - 2.1.4 ตัวบ่งชี้วัดคุณภาพชีวิต
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
  - 2.2.1 ความเป็นมา
  - 2.2.2 ประเภทและระดับของวิสาหกิจชุมชน
  - 2.2.3 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม
  - 2.3.1 ความหมายของการรวมกลุ่ม
  - 2.3.2 รูปแบบการแบ่งกลุ่ม/องค์การชุมชน
  - 2.3.3 การจัดตั้งกลุ่ม
  - 2.3.4 องค์ประกอบกลุ่ม
  - 2.3.5 กระบวนการเสริมสร้างกลุ่ม
- 2.4 วิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 บริบทพื้นที่

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ความหมายของคุณภาพชีวิต ความสำคัญของคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตและตัวบ่งชี้วัดคุณภาพชีวิต

2.1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

นักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ระวี ภาวิไล (2523) ได้อธิบายว่า ว่าคุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่มีคุณภาพพึงประสงค์คือชีวิตที่อาศัยสภาพแวดล้อมทั้งปวง เอื้ออำนวยสุขภาพทางกาย เพื่อเป็นรากฐานของสันติภาพทาง

จิตใจ ทำให้เกิดบูรณาการทางความรู้สึกนึกคิดเต็มที่ตามศักยภาพในมนุษย์ มีความสามารถสร้างสรรค์และผลิตผลรวมกันเข้าเป็นสังคมที่มั่นคง ผาสุก สมบูรณ์ และปราศจากความขัดแย้ง

พัฒนา กิติพราภรณ์ (2531) ได้อธิบายว่า คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่มีคุณภาพ คือชีวิตที่มีความสุข ความสุขที่เกิดได้จาก 1. ความสุขทางกาย หมายถึง การที่เรามีความเป็นอยู่ที่ดี อาทิเช่น มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีสุขภาพและการดูแลสุขภาพที่ดี มีสาธารณูปโภค เช่น การคมนาคมที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ อากาศบริสุทธิ์ และยังรวมไปถึงการพักผ่อนและสันทนาการที่ดีตามสมควรอีกด้วย 2. ความสุขทางใจได้มาจากรู้จักความพอดี ความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ การมีทัศนคติต่อตนเอง และผู้อื่น มีความรัก ความอบอุ่น ความผูกพันกันในครอบครัว และเพื่อนมนุษย์ มีความอดทน เสียสละ ทำประโยชน์ให้แก่สังคม

สิปปนนท์ เกตุทัต (2533) ได้อธิบายว่า คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่มีคุณภาพ คือ ชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับธรรมชาติ ทั้งธรรมชาติทางกายภาพและธรรมชาติทางสังคม และสามารถปรับธรรมชาติให้เข้ากับตนเองโดยไม่เบียดเบียนสังคมและผู้อื่น

นวลศิริ เปาโลहितย์ (2533) ได้อธิบายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคมที่ตนเองอยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถดำรงชีวิตที่เป็นประโยชน์ให้กับตนเอง สังคมและประเทศชาติด้วย

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ (2534) ให้คำนิยามว่าคุณภาพชีวิต คือ สภาพการดำรงชีวิตในสังคมที่เจ้าของชีวิตมีความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่ง และความพึงพอใจนี้สามารถวัดหรือประเมินได้ทั้งด้านจิตใจและวัตถุ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในช่วงเวลานั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือของสังคมก็ตาม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2540) ได้ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิต คือ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ องค์ประกอบของความเป็นพื้นฐานที่เหมาะสม อย่างน้อยก็น่าจะมีอาหารที่เพียงพอ มีเครื่องนุ่งห่ม มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม มีสุขภาพกายและจิตใจดี ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งได้รับการบริการพื้นฐานที่จำเป็นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประกอบการดำรงชีพอย่างยุติธรรม

หทัย ชิตานนท์ (2540) ได้อธิบายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเข้าใจปัจเจกบุคคลว่าความต้องการของเขาได้รับการตอบสนองแล้ว และไม่ถูกปฏิเสธ โอกาสต่าง ๆ ที่เขาจะได้รับความสุขและความพึงพอใจ ไม่ว่าจะด้านสุขภาพกายหรือทางสังคม ทางเศรษฐกิจของเขาจะอยู่ในสภาพอย่างไร

โดยสรุป คุณภาพชีวิต คือ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ที่อาศัยสภาพแวดล้อม เอื้ออำนวยสุขภาพทางกาย เพื่อ

เป็นรากฐานของสันตนาการทางจิตใจ ทำให้เกิดบูรณาการทางความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเต็มตามที่ตามศักยภาพในมนุษย์มีสุขภาพกายและจิตใจดี ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งได้รับการบริการพื้นฐานที่จำเป็น ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประกอบการดำรงชีพอย่าง ยุติธรรม

2.1.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มาตรา 11 (3) และมาตรา 39 ที่ให้มีการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้การช่วยเหลือทางวิชาการในการวิจัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น กระทรวงศึกษาธิการกระทรวงสาธารณสุขหรือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น พหุริ หล้าแหล่ง กล่าวถึงความสำคัญของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

1. ความสำคัญของคุณภาพชีวิตระดับตนเองและครอบครัว คือ การมีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีสุขภาพพลานามัยที่ดี ไม่เจ็บป่วย ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายส่วนตนและสามารถประกอบ อาชีพการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่นไร้ซึ่งปัญหา

2. ความสำคัญของคุณภาพชีวิตระดับสังคมและประเทศชาติ เมื่อประชากรในสังคมมี คุณภาพชีวิตที่ดียอมทำให้คุณภาพชีวิตในสังคมและประเทศชาติดีขึ้นไปด้วย แต่ทั้งนี้รัฐบาลจะต้องมี นโยบายที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เช่น สภาพแวดล้อม การศึกษา การ ประกอบอาชีพและรายได้ของประชากร เป็นต้น ไม่ใช่เฉพาะแต่เพียงตัวบุคคล หากแต่ยังส่งผลไปถึง ประเทศชาติ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

โดยสรุป ความสำคัญของคุณภาพชีวิต คือ คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผล ร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่นไร้ซึ่งปัญหา แต่ทั้งนี้ รัฐบาลจะต้องมีนโยบายที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทำให้คุณภาพชีวิตในสังคม และประเทศชาติดีขึ้นไปด้วย

2.1.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

นิติวัฒน์ ไทพิทักษ์ (2555) ได้อธิบายองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. มาตรฐานการดำรงชีวิต (Standard of living) หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ ในชีวิตประจำวันของประชากร เกี่ยวข้องกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย และการ สังคมสงเคราะห์ สิ่งต่าง ๆ นี้ เป็นส่วนสำคัญทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้

2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Population dynamics) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงประชากรอันเป็นผลมาจากการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย มีผลให้ประชากรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มจำนวนหรือลดลง การเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อสถานการณ์หลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการจัดบริการสาธารณสุขปึกอ ปัจจยต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิต

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio – cultural factors) มนุษย์เมื่อรวมกันมากจาเป็นต้องมึระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า รูปแบบการปกครอง กฎหมาย และมีแนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อและศรัทธาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสงบสุข ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. กระบวนการพัฒนา (Process of development) การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อมและทรัพยากร ด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศนั้น ประชากรแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. ทรัพยากร (Resources) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จะมีผลทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูง ประเทศใดมีสภาพตรงกันข้าม ก็จะมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นทรัพยากรจึงเป็นเครื่องกำหนดลักษณะประเทศที่ร่ำรวยและประเทศที่ยากจนได้

กรมการพัฒนาชุมชน (2566) ได้อธิบายองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1.สุขภาพ 2. ความเป็นที่อยู่หรือความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย 3.การศึกษา 4.เศรษฐกิจรายได้หนี้สิน 5.การคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม

ชุมพร ฉ่ำแสงและคณะ (2555) กล่าวถึง เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต ด้วยการทบทวนแนวคิดของคุณภาพชีวิตและศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต WHOQOL-BREF-THAI ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือแบบภาวะวิสัย(Perceived Objective) และอัตวิสัย (Self-Report Subjective) จะประกอบด้วยองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านสุขภาพกาย (Physical Domain)คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายการรับรู้ถึง ความรู้สึก สุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทาง ร่างกายได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตร

ประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่ต้องพึ่งพายาต่าง ๆ หรือ การรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

2) ด้านจิตใจ(Psychological Domain) คือการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวลการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนาการให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขังมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

2.1.4 ตัวบ่งชี้วัดคุณภาพชีวิต

ประเทศไทยได้นำเอาแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) (Basic minimum needs) มาใช้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยใช้เครื่องชี้วัดหลัก จปฐ. 8 หมวด 32 ตัวชี้วัด จากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบโครงการปรัณรงค์คุณภาพชีวิต

ปี พ.ศ. 2531 คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช) ได้ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบโครงการปรัณรงค์ฯ ให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบภายใต้ชื่อว่า "งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (พชช.)"

ปี พ.ศ. 2532 กชช. มีมติเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2532 ให้กรมการพัฒนาชุมชนจัดเก็บข้อมูล จปฐ. เป็นประจำทุกปี

ปี พ.ศ. 2533 เริ่มจัดเก็บ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล จปฐ คุณภาพชีวิตของคนไทย โดยรวมทุกครัวเรือนทั่วประเทศ

ปี พ.ศ. 2535 กรมการพัฒนาชุมชนได้ปรับปรุงเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานเป็นหมวด 37 ตัวชี้วัด เพื่อให้เข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535 - 2539)

ปี พ.ศ. 2540 กรมการพัฒนาชุมชนมีการปรับปรุงเครื่องชี้วัดเป็น 8 หมวด 39 ตัวชี้วัด เพื่อให้ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 - 2544)

ปี พ.ศ. 2544 กรมการพัฒนาชุมชนมีการปรับปรุงเครื่องชี้วัดเป็น 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด เพื่อให้ตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) กรมการพัฒนาชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับดัชนีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต (จปฐ) ที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ปรับตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ลดลงเหลือ 6 หมวด มีดัชนี 37 ตัวชี้วัด (กรมการพัฒนาชุมชน, 2544) คือ

หมวดที่ 1 สุขภาพดีมีดัชนี 11 ตัวชี้วัดได้แก่

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด
2. แม่ที่คลอดลูกได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอด
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4. เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 4 เดือนแรกติดต่อกัน
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและพอเพียง
7. เด็กอายุ 6 - 15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องและครบถ้วน
8. เด็กอายุ 6 - 12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9. คนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพถูกสุขลักษณะปลอดภัยได้มาตรฐาน
10. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องและเหมาะสม
11. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัยมีดัชนี 8 ตัวชี้วัดได้แก่

12. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
13. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี
14. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
15. ครัวเรือนมีการจัดการบ้านเรือนและบริเวณบ้านให้เป็นระเบียบสุขลักษณะ
16. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็นหรือ มลพิษทางอากาศ น้ำเสีย ขยะ และสารพิษ
17. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกต้อง

18. ครั้วเรือมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

19. ครั้วเรือมีความอบอุ่น

หมวดที่ 3 ฝึกใฝ่การศึกษามัธยมศึกษา 6 ตัวชี้วัดได้แก่

20. เด็กอายุ 3 - 5 ปีเต็ม ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อม

21. เด็กอายุ 6 - 15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

22. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย

23. เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับการฝึกอบรม
ด้านอาชีพ

24. คนอายุ 3- 60 ปีเต็ม อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้

25. คนในครั้วเรือได้รับรู้ข่าวสาร

หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้ามีดัชนี 3 ตัวชี้วัดได้แก่

26. คนอายุ 18-60 ปีเต็ม มีการประกอบอาชีพและมีรายได้

27. คนในครั้วเรือมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี

28. ครั้วเรือมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ 5 plugged ค่านิยมมีดัชนี 5 ตัวชี้วัดได้แก่

29. คนในครั้วเรือไม่ติดสุรา

30. คนในครั้วเรือไม่สูบบุหรี่

31. คนอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทุกคนไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา

32. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่

33. คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนามีดัชนี 4 ตัวชี้วัดได้แก่

34. ครั้วเรือมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล

35. ครั้วเรือมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชน
หรือท้องถิ่น

36. ครั้วเรือเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน

37. คนมีสิทธิ์ได้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าการจัดทำเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของกรมการพัฒนาชุมชนนั้นมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา สาเหตุหนึ่งมาจากแนวคิดในการพัฒนาชุมชนบางข้อบรรลุวัตถุประสงค์แล้วอีกประการหนึ่งการปรับเปลี่ยนเครื่องชี้วัดทุก ๆ 5 ปี ยังทำให้งานพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตของส่วนท้องถิ่น มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลาโดยมองภาพรวมของประเทศ ดัชนีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ใช้กันมาก คือ ความยืนยาวของชีวิต สุขภาพอนามัยที่ดี การศึกษา ความเสมอภาคทางเพศ และเสรีภาพทางสังคมและการเมือง เป็นต้น ว่าดัชนีเชิงปริมาณ เหล่านี้จะไม่สามารถครอบคลุมแนวคิดในการพัฒนาได้ทั้งหมด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วย ความเป็นมา ประเภทและระดับของวิสาหกิจชุมชนและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2.2.1 ความเป็นมา

ความเป็นมาของแนวคิดวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจ แปลจากภาษาอังกฤษว่า "Enterprise" ซึ่งแปลว่า "การประกอบการ" แต่ ในปัจจุบันมีคำว่า "วิสาหกิจชุมชน" (SMCE: Small and Micro Community Enterprise) เกิดขึ้นซึ่งผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชนจนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติหรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัว ในชุมชน โดยองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง คุณธรรม รับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมารวมมือกัน ทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจ ชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชน จึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรง ร่วมใจ ไม่แตกแยกแบ่งพวกและไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตน และพวกพ้องเพราะวิสาหกิจชุมชน คือ การเน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

ส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้ให้ความหมายของคำว่า วิสาหกิจ ชุมชน ไว้ว่า หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน , 2548) หลักการของวิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้วยแนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การ

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป (เสรี พงศ์พิศ ,2548 ได้อธิบายว่า วิสาหกิจชุมชน จะต้องมึลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล 5) ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ 7) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย และทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ 2) ระดับสูงขึ้น ส่งเสริม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต และ 3) การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายหรือภาคธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

2.2.2 ประเภทและระดับของวิสาหกิจชุมชน

นักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2553) ได้แบ่งวิสาหกิจชุมชนเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ได้แก่ การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในชุมชน เพื่อให้ครอบครัว พึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างน้อยให้พออยู่พอกิน หรือพอกินพอใช้ เมื่อลดรายจ่าย รายได้ก็เพิ่มขึ้น เพราะถ้ามุ่งแต่เพิ่มรายได้ โดยไม่เน้นการทำทดแทนการซื้อ เราก็จะมีรายจ่ายมากกว่า รายได้ นั่นคือ ที่มาของปัญหาหนี้สิน

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า ได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เข้าสู่ตลาด บริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไป ที่เหลือกินเหลือใช้ในท้องถิ่นที่นำออกสู่ตลาดบริโภค โดยการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต หีบห่อ การตลาด และการจัดวางต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้

สำนักพัฒนาเกษตรกร (2547) ได้แบ่งวิสาหกิจชุมชนเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ระดับพื้นฐาน ได้แก่ วิสาหกิจที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการที่นำไปใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค มุ่งเน้นการลดรายจ่าย การประหยัดและออม เพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างพออยู่พอกิน ทั้งระดับครัวเรือน ชุมชน และระหว่างชุมชน

2. ระดับพัฒนา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการเพื่อให้เกิดผลผลิตหรือการให้บริการเพื่อการลดรายจ่ายและมีส่วนเหลือสามารถนำไปแบ่งปัน แลกเปลี่ยน หรือ

จำหน่ายให้เกิดรายได้เพิ่ม หรือมีทุนเพิ่มในการประกอบการอันนำไปสู่การอยู่ดีกินดี ของครัวเรือน ชุมชนและระหว่างชุมชน

3. ระดับก้าวหน้า ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการทั้งภาคการผลิตและการบริการมุ่ง การเพิ่มรายได้ไปสู่การขยายการลงทุน ลดการนำเข้า เพื่อการส่งออกของผลิตภัณฑ์ ขยายกิจการ ขณะเดียวกันก็สามารถจัดสรรผลกำไร เพื่อสวัสดิการของชุมชน หรือเพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์ สร้างความมั่งมีศรีสุขของครัวเรือน ชุมชน ขยายไปถึงระหว่างชุมชน และนำไปสู่การเป็นวิสาหกิจ ขนาดกลางและขยายต่อต่อไป

2.2.3 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มักจะเป็นเรื่องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติ เป็นเรื่องของความมั่นคงและมีอยู่มีกิน ทั้งในวันนี้และวันหน้าและต้อง มีแนวทางเฉพาะที่สอดคล้องกับแนวคิด เป้าหมายที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาตามระบบเศรษฐกิจ ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยในปัจจุบันมีนักวิชาการได้มีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในทัศนะที่แตกต่างกัน โดยในทัศนะของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและพิทยา ว่องกุล (2545) ได้อธิบายในลักษณะของการพัฒนาในด้านองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งชุมชนต้องสามารถตอบคำถาม 3 ข้อหลัก ๆ คือ

- 1) ทุนคืออะไร ซึ่งทุนที่ใหญ่ที่สุดเป็นทุนของชุมชน
- 2) ความรู้ คืออะไร โดยที่ความรู้สามารถเรียนรู้ได้จากท้องถิ่น จากผู้รู้ จากการศึกษาปฏิบัติพิสูจน์ทดลอง ซึ่งการทำวิสาหกิจชุมชนต้องการความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งได้จากการผสมผสานปรับประยุกต์ความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ให้กลายเป็นอะไรที่ลงตัวในสถานการณ์วันนี้ความรู้เช่นนี้เป็นความรู้ที่เป็นอำนาจและเป็นความรู้ที่สร้างพลังให้กับชุมชน
- 3) ตลาด คืออะไร ซึ่งตลาดที่ว่านี้ไม่ใช่ตลาดที่ขายของในเมืองหรือชุมชนใหญ่ ๆ แต่ที่จริงแล้วตลาดที่ใหญ่ที่สุดในที่นี้คือ หมู่บ้านหรือชุมชน ผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดคือชาวบ้านหรือ คนในชุมชน ถ้าหากชุมชนมีความเข้มแข็งและประสานกันเป็นเครือข่าย ร่วมกันใช้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตลาดในชุมชนก็จะดำเนินไปอย่างสมบูรณ์

ทัศนะของ เสรี พงศ์พิศ (อ้างถึงใน ทศพร ทองเที่ยง, 2546: 13) อธิบายแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในลักษณะของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ การเริ่มต้นด้วยการสร้างความร่วมมือเป็นเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรร่วมกันและมีความร่วมมือในการจัดการเรื่อง การตลาด และการกำหนดแผนเป็นการกำหนดทิศทางของชุมชน การทำงานที่ผ่านมาความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากการคิดแล้วลองทำการทดลองแล้วสรุปบทเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปวิเคราะห์แล้วพัฒนาปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนนอกระบบโดยใช้กระบวนการ ประชาพิสัย เป็นการวิจัย

โดยชาวบ้านและเป็นการวิเคราะห์จากความรู้มาเป็นแนวทางแล้วดำเนินการทดลอง หากดำเนินการแล้วเกิดผลจะดำเนินการสรุปทเรียนไว้เป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดเป็นความรู้ที่หลากหลาย

เมื่อมองในแง่ของกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมา พบว่า เป็นกระบวนการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการสร้างความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างตัวเลขทางเศรษฐกิจที่อ้างถึงความเจริญและความมั่งคั่ง ตามกระแสการบริโภคนิยมที่ผูกติดมากับโลกาภิวัตน์ ทำให้ความสำเร็จในการพัฒนาถูกกำหนดด้วยตัวชี้วัดในเชิงตัวเลขเพื่อวัด ความสามารถและศักยภาพของบุคคลในทุกระดับ กระบวนทัศน์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหา ในระดับฐานรากที่แข็งแกร่งไม่เพียงพอต่อการรองรับความใหญ่โตของส่วนอื่นที่มีอยู่บนฐานนั้น เป็นเหตุให้ผลผลิตของกระบวนการพัฒนาต้องล่มสลายลงไปเป็นจำนวนมาก ประเด็นเชิงยุทธ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมา จึงต้องมีการทบทวนกระบวนการทั้งหมดอย่างเป็นองค์รวม โดยใช้อดีตเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อสืบหาข้อเท็จจริงและปรับกระบวนการพัฒนาให้หลุดพ้นจากวัฏจักรความล้มเหลวซ้ำซากต่อไป (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2547) ทั้งนี้กระบวนทัศน์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านมามีการมองวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน โดยผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าว ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะหลัก ๆ ดังนี้

1) ลักษณะการมองแบบแยกส่วน เป็นการมองแบบแบ่งแยกวิสาหกิจชุมชนออกเป็นส่วนย่อยตามองค์ประกอบของการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรม ตั้งแต่เรื่อง วัตถุประสงค์ กระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การขนส่ง การเงินและการตลาด เป็นต้น โดยการมองแบบนี้ถือว่าเป็นปัญหาของวิสาหกิจชุมชนจากส่วนใดส่วนหนึ่ง จึงมีการแก้ไขเฉพาะส่วนนั้น ๆ โดยไม่เข้าไปถึงการเชื่อมโยงไปยังส่วนอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมีการแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่เชื่อมโยงทำให้เกิดการขัดแย้งและกลายเป็นปัญหาอื่น ๆ ตามมาอยู่เสมอ

2) การมองแบบลดส่วน เป็นการมองปรากฏการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการทางเศรษฐกิจมิติเชิงตัวเลข หรือเป็นข้อมูลเชิงสถิติ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยอื่น หรือทำความเข้าใจในมิติอื่นที่มีผลกระทบต่อวิสาหกิจชุมชน การพยายามอธิบายปรากฏการณ์วิสาหกิจชุมชนในเชิงตัวเลข ทำให้มองข้ามปัจจัยทางธรรมชาติ ด้านองค์ประกอบของอุตสาหกรรมซึ่งเป็นที่มาของตัวเลขเหล่านั้น

3) ลักษณะมองแบบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการอธิบายธรรมชาติของกระบวนการพัฒนาด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แบบตายตัว และอธิบายเป็นกลไกการเกิดที่แน่นอน เช่น ธุรกิจไม่เติบโตเนื่องจากขายไม่ได้ ไม่มีตลาด ทั้ง ๆ ที่มีปัจจัยด้านศิลปะที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าวอยู่มีใช่น้อย

ดังนั้นผู้ศึกษามุ่งศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในลักษณะ กระบวนทัศน์ใหม่ที่ต้องเข้าใจวิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวม คือ เข้าใจถึงการมีชีวิตชีวาตามธรรมชาติ มีใช้รูปแบบที่แข็งแกร่ง

กระด้าง หรือมีแบบอย่างที่เหมือนกันทั้งหมด การคิดแบบองค์รวมเป็นระบบที่เชื่อมโยงวิสาหกิจ ชุมชนสู่บริบทในระบบย่อยและระบบใหญ่ทั้งหมด ด้วยความเชื่อพื้นฐานที่ว่าความเชื่อมโยงคือ สภาวะที่องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนทุกส่วนมีความสัมพันธ์กันในบริบทที่ซับซ้อนกันไปมาและมี กระบวนการที่ต่อเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีความ หลากหลายในชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล (2545: 69-72) ได้เสนอยุทธศาสตร์การ พัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนากระแสหลัก ดังต่อไปนี้

1) เน้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างฐานความรู้และองค์ความรู้ที่เป็น ตนเอง รวมไปถึงการวางแผนพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วมซึ่งสมาชิกโดยผู้นำ ผู้มีความรู้ ในชุมชน เป็นแกนกลาง คุณลักษณะนี้เป็นจุดแข็งของชุมชนใช้สร้างความเป็นเอกภาพ และศักยภาพของตน สามารถพัฒนาและรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนหรือจัดตั้งมหาวิทยาลัย ชาวบ้าน อีกทั้งสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่ชุมชนได้ หรือจัดตั้งมหาวิทยาลัยชาวบ้าน อีกทั้งสามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่ชุมชนได้

2) กระบวนการสร้างชุมชน ทุนสังคม ที่ครอบคลุมทั้งการสะสมเงินตรา จาก น้อยไปสู่มาก เพื่อสร้างกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารชุมชน หรือธุรกิจชุมชน ซึ่งอาศัยเงินตราเป็นสื่อ และ ทุนทางสังคมที่มาจากบุคลากร ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมชุมชน สถาบันในชุมชน สาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันชุมชนในทุกภาคได้สร้างทุนชุมชนและ สังคมในรูปแบบที่หลากหลายมากมาย

3) กระบวนการศึกษาวิจัย ในกระบวนการทัศน์ใหม่ควรเป็นการศึกษาวิจัยเพื่อการ พัฒนา ได้แก่ การที่ชุมชนแสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ หรือสถาบันการศึกษา หน่วยงาน ภายนอกชุมชนกับส่งเสริมให้ชุมชนมีการทำงานวิจัยเอง เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผน พัฒนาชุมชนใน ขั้นตอนต่อไปโดยได้รับเงินทุนสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาที่กำหนดขึ้นจากการวิจัยด้วย

4) กระบวนการผสมผสานความหลากหลายจากปัจจัยที่เป็นคุณค่าต่อการพัฒนา เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ชุมชนเปิดรับเอาความรู้ และความช่วยเหลือจากภายนอกโดยเปิดเวที แลกเปลี่ยนทัศนระระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของภาครัฐ และองค์การการพัฒนาเอกชนหรือแหล่ง เงินทุนต่างประเทศ โดยมีชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนการพัฒนาตนเอง

5) กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน จะนำไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ในการต่อยอด ความรู้ในการพัฒนาตนเอง และเครือข่ายตลอดเวลาไปสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมชุมชน เช่น โรงสีชุมชน สหกรณ์ชุมชน เป็นต้น

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน คือ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (สกลคช.) ตามคำสั่งกรมส่งเสริมการเกษตรที่ 384/2548 ตั้งสำนักงาน

เลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เพื่อรองรับภารกิจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2548 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนรับผิดชอบงานด้านธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ และมีการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริม และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสำนักงานเกษตรระดับจังหวัดเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการในแต่ละพื้นที่ โดยในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนควบคู่กันไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม ประกอบไปด้วย ความหมายของการรวมกลุ่ม รูปแบบการแบ่งกลุ่ม/องค์การชุมชน การจัดตั้งกลุ่ม องค์ประกอบกลุ่มและกระบวนการเสริมสร้างกลุ่ม

2.3.1 ความหมายของการรวมกลุ่ม

นักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

บ้านจอมยุทธ (2543) การรวมกลุ่มและการทำงานในกลุ่ม การที่จะเรียกว่า รวมกลุ่มนั้นจะต้องมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน พลังกลุ่มนี้จะดลบันดาลให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร (2564) การรวมกลุ่มของมนุษย์เป็นไปตามกฎธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นเพื่อให้เราสามารถนำพลังจากการรวมกลุ่มของมนุษย์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จำเป็นที่เราต้องเข้าใจธรรมชาติของกลุ่ม ซึ่งอธิบายได้ว่าการรวมกลุ่มของมนุษย์จะมีใน 2 ลักษณะ คือ การรวมกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับการรวมแบบเป็นทางการนั้นจะมี กฎเกณฑ์วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน อย่างเป็นทางการระเบียบ ส่วนการรวมแบบไม่เป็นทางการจะไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว สามารถยืดหยุ่นได้สูง ฉะนั้นหากท่านต้องการพัฒนาการทำงานของกลุ่มจำเป็นที่จะต้องให้ผู้นำและสมาชิกในกลุ่มเข้าใจฐานะของกลุ่มว่ามีลักษณะเป็นทางการหรือไม่ เพื่อให้ทุกคนสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้เช่น หากกลุ่มมีความเป็นทางการก็จะต้องมี ระบบการจัดการเกิดขึ้น เช่น หัวหน้ากลุ่มต้องมีบทบาทในการริเริ่มการทำงานของกลุ่ม วางระเบียบ การทำงานนำเสนอข้อมูลและความคิดให้กลุ่มสนับสนุนบรรยากาศในการทำงานและมีการประเมินผล การทำงานของกลุ่ม สำหรับสมาชิกของกลุ่มก็ควรจะต้องมีการเสนอความคิด ชักถามทำความเข้าใจใน ข้อมูลต่าง ๆ ให้ข้อมูลและชี้แจงแสดงเหตุผลช่วยสรุปและประเมินความก้าวหน้าของกลุ่ม ร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจของกลุ่มไปสู่เป้าหมายด้วยความเต็มใจ และมีความไว้วางใจในหัวหน้ากลุ่ม

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2559) ความหมายของคำว่ากลุ่มในทางจิตวิทยาไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีการติดต่อสัมพันธ์กันหรือปฏิสัมพันธ์กัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและความสัมพันธ์นี้จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกันได้ในระดับที่พอดี

โดยสรุป การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน หรือปฏิสัมพันธ์กัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน การรวมกลุ่มของมนุษย์จะมีใน 2 ลักษณะ คือ การรวมกันแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการสำหรับการรวมแบบเป็นทางการนั้นจะมี กฎเกณฑ์วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันอย่างเป็นระบบระเบียบ ส่วนการรวมแบบไม่เป็นทางการจะไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว สามารถยืดหยุ่นได้สูง

2.3.2 รูปแบบการแบ่งกลุ่ม/องค์การชุมชน

การศึกษารูปแบบการแบ่งกลุ่มใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มจากผลการวิจัยโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฯ (โกวิทย์ พวงงาม และคณะ, 2550: 139-124) ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มเป็น 7 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่ม/องค์การด้านเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่ม/องค์การที่มีการรวมตัวกันในทางเกษตรสหกรณ์ออมทรัพย์/กองทุน รวมตัวกัน เป็นลักษณะกลุ่มอาชีพและกลุ่ม/องค์การที่มีการรวมตัวกันด้านงานบริการ เช่น กลุ่มเกษตร ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน กลุ่มดอกมะลิ ประมง กลุ่มปลูกม่อนเลี้ยงไหม เลี้ยงสัตว์ กลุ่ม สมุนไพร ฯลฯ กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มจักสาน ทำขนม กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำไวน์ ฯลฯ และด้าน แก่ กิจการด้านคมนาคม นันทนาการท่องเที่ยว โฮมสเตย์ ฯลฯ 2) กลุ่ม/อ สังคม หมายถึง กลุ่ม/องค์การที่มีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น การรวมกันในทาง สาธารณสุข การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาและสงเคราะห์คนพิการ การพัฒนาเด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ การพัฒนาแรงงาน การคุ้มครองผู้บริโภคและองค์การสาธารณกุศล เป็นต้น 3) กลุ่ม/องค์การด้านทรัพยากร หมายถึง กลุ่ม/องค์การที่มีการรวมตัวกันเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ แหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม 4) กลุ่ม/องค์การผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึงกลุ่ม/องค์การที่มีการรวมตัวกันทางวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน 5) กลุ่ม/องค์การท้องถิ่น หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่ม/องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด 6) กลุ่ม NGOS หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม/องค์การในลักษณะองค์การพัฒนาเอกชน และ 7) กลุ่ม/องค์การที่รวมตัวในรูปแบบสมาคม/ชมรม/สมาพันธ์ หมายถึง การรวมตัวกันในรูปแบบของสมาคม ชมรม สโมสร สมาพันธ์ เช่น สมาคมหอการค้าจังหวัด สโมสรโรตารี และสภาอากาศจังหวัด เป็นต้น

2.3.3 การจัดตั้งกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธ์ (2541 อ้างถึงใน นิจพร มาจันทร์, 2546: 21) ได้สรุป การจัดตั้งกลุ่ม (Group Formation) ดังนี้สาเหตุที่มนุษย์รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มและสังกัดตนเองเป็นสมาชิก

กลุ่มนั้นว่าเกิดจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา สังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งอธิบายสาเหตุที่บุคคลจัดตั้งกลุ่มและสังกัดตนเองเป็นสมาชิกกลุ่ม 2 แนวคิด ดังนี้

1) เป็นความต้องการของบุคคล คือบุคคลมีความพอใจในการรวมกลุ่มเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เช่น การรวมกลุ่มเป็นสมาชิกสโมสรกอล์ฟเพราะว่าตนเองชอบ เกมกีฬาดังกล่าว และชอบที่จะพบปะคนที่มีลักษณะคือความชอบในเกมกีฬาดังกล่าวเหมือนกัน กับตน เมื่อสรุปแล้วคือบุคคลซึ่งเข้าร่วมในกลุ่มประเภทนี้ เพราะมีความสามารถในกิจกรรมหรือโครงการขององค์การหรือกลุ่มนั้น

2) การเข้าร่วมกลุ่ม จะเป็นวิธีสนองความต้องการมากกว่าอยู่นอกกลุ่ม หมายถึงบุคคลเข้าเป็นสมาชิกภาพของกลุ่มเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายประการต่าง ๆ ซึ่งถ้าอยู่ภายนอกกลุ่มจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ เช่น การที่นักศึกษาหญิงเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมสตรีในมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้รับศักดิ์ศรีหรือชื่อเสียง และเป็นการยอมรับของนักศึกษาโดยทั่วไปของมหาวิทยาลัย เป็นต้น จากการจัดตั้งกลุ่มข้างต้นสอดคล้องกับสาเหตุการเกิดกลุ่มที่เกิดจากเหตุผลต่าง ๆ โดยเฉพาะเกิดจากความต้องการของมนุษย์ (Human Needs) คือ มนุษย์มีความต้องการในสิ่งที่ จำเป็น เช่น ปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ความจำเป็นในการแสวงหาสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์นั้น บุคคลคนเดียวไม่อาจทำได้โดยสะดวกและปลอดภัย แต่ถ้าเมื่อใดมนุษย์มารวมกัน แบ่งหน้าที่กันทำ ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ซึ่งสำหรับชุมชนในปัจจุบันนี้ ลักษณะการช่วยกันทำงานคนละไม้คนละมือ ยิ่งจะเด่นชัดมากขึ้น ดังจะเห็นได้ในระบบการผลิตหรือก่อสร้างที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ มีคนช่วยกันทำงานเฉพาะด้าน เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างเหล็ก และช่างไฟฟ้า เป็นต้น ความจำเป็นดังกล่าวทำให้มนุษย์ต้องมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในชุมชน (วิรัช วิรัชนิการ ธรณ 2549: 123)

2.3.4 องค์ประกอบกลุ่ม

กลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นจากการจัดตั้งในงานพัฒนาชุมชน ส่วนมากมักจะเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงไก่และกลุ่มปลูกผัก เป็นต้น โดยทั่วไปกลุ่มจะมีองค์ประกอบ 4 ประการ เรียกเป็นคำย่อว่า 4 ก. (ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะน้ำ, บุญศรี แก้วคำศรี, โกวิทย์ พวงงาม และปรีดี โชติช่วง, 2534: 14) คือ 1) กรรมกร หมายถึง มีคณะกรรมการซึ่งเลือกมาจากสมาชิก เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนบริหารกิจการของกลุ่ม 2) กติกา หมายถึง ระเบียบข้อบังคับ หรือข้อตกลงต่าง ๆ ที่สมาชิกได้ช่วยกันกำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติ 3) กิจกรรม หมายถึง ความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และ 4) กองทุน หมายถึง งบประมาณค่าใช้จ่ายรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม

2.3.5 กระบวนการเสริมสร้างกลุ่ม

การศึกษากระบวนการเสริมสร้างกลุ่ม ได้ทำการสรุปตามแนวคิดของ โกวิทย์ พวงงาม (2553: 316-317) โดยมีการสรุปประสบการณ์การทำงานเสริมสร้างกลุ่มของนักวิชาการและคนทำงานในพื้นที่ ทำให้เห็นว่ากระบวนการและเทคนิควิธีการในการเสริมสร้างการรวมกลุ่มและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มสรุปได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนก่อนการเกิดกลุ่ม (ขั้นเตรียมการ/ขั้นก่อร่างสร้างกลุ่ม/ขั้นปลูกจิตสำนึก) เป็นขั้นตอนที่งานเขียนหลายชิ้นให้ความสำคัญ เนื่องจากการสร้างพื้นฐานการรวมกลุ่ม ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกตระหนัก รับรู้ปัญหาเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกลุ่ม โดยเทคนิควิธีการที่จำเป็นในการกระตุ้นให้สมาชิกเห็นความจำเป็นในการเข้าร่วมกลุ่ม คือ การสร้างความศรัทธา ความไว้วางใจของสมาชิกในการเข้าร่วมกลุ่ม การสร้างหน่วยนำ หรือ แนวร่วม เพื่อเป็นแกนประสานหรือขับเคลื่อน การศึกษาสำรวจข้อมูลหรือการวิเคราะห์ชุมชนในความสนใจโดยการเข้าร่วมกลุ่ม

2) ขั้นการสร้างกลุ่ม (การดำเนินงานกลุ่ม/ขั้นการทำกิจกรรม) เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยอาจจะเริ่มจากการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ จากนั้นจึงพัฒนาสู่กลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรม เพื่อดำเนินงานตามเป้าหมายที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้ นักพัฒนาอาจทำหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์ กระตุ้นให้เกิดการคิดค้นแนวทางในการแก้ไขปัญหา สนับสนุนให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่วางไว้ รวมถึงการสนับสนุนด้านความรู้และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานกลุ่ม ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการพัฒนาทั้งในระดับกลุ่ม (คือ การขยายวัตถุประสงค์ ขยายกิจกรรม

3) ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม (ขั้นการขยายกลุ่ม/การบำรุงรักษากลุ่ม) ในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนการพัฒนาทั้งในระดับกลุ่ม (คือ การขยายวัตถุประสงค์ ขยายกิจกรรม ขยายสมาชิกภายในกลุ่ม) และการพัฒนาจากระดับกลุ่มสู่การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นเป็นเครือข่าย ประเด็นนำสำคัญที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้เห็นความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายและการพัฒนาความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันเป็นเครือข่าย

ดังนั้นสรุปได้ว่าการเกิดกลุ่มขององค์การชุมชนสามารถเกิดได้จากสาเหตุหลายประการที่มีการผสมผสานกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ แต่เป้าหมายที่สำคัญของการ จัดตั้งกลุ่มภายในชุมชนคือ การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายใต้การพึ่งพาตนเอง ซึ่งปัจจุบันภาครัฐมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีการการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อสามารถให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดวิสาหกิจชุมชน โดยการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่นั้น จะมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีการอธิบายในประเด็นต่อไป

2.4 วิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาพรวมของปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคม ด้านครอบครัว และด้านการเงินและการงานพบว่า อยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ด้านสุขภาพอนามัย ควรมีการนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติได้จริง ที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งมีบริการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างจริงจัง ควรมีการตั้งศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม หรือศูนย์ออกกำลังกาย ควรมีกลุ่มอาสาสมัครออกเยี่ยมที่บ้านพร้อมรับฟังปัญหาและแนะนำแนวทาง พร้อมทั้งตั้งงบประมาณไว้รองรับผู้สูงอายุในอนาคต ด้านสังคม ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแลและให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ และควรจัดสวัสดิการแจก สิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ควรมีรถ รับ-ส่ง ไปโรงพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ด้านครอบครัว ควรจัดการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและตั้งศูนย์ที่พักพิงชั่วคราวของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและปลอดภัย และควรสนับสนุนงบประมาณในการ จัดกิจกรรมให้เพียงพอต่อความต้องการในวันสำคัญของครอบครัวเพื่อสร้างสานสายใยครอบครัวและสนับสนุนให้อยู่กับครอบครัว และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขจนวาระสุดท้าย และควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัวในการ ดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ด้านการเงินและการงาน ควรสนับสนุนในด้านอาชีพการหารายได้ที่เหมาะสมตาม ความถนัดของผู้สูงอายุและให้มีส่วนร่วมปฏิบัติทุกขั้นตอน พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดอบรมเพิ่มความรู้และทักษะ ด้านอาชีพ และมีการบริการจัดการนำผลิตภัณฑ์กลุ่มออกจำหน่าย และจัดตั้งกองทุนและสวัสดิการกลุ่ม

นันทิยา ใจเย็น (2557) การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่พิการในเขตเทศบาลตำบลท่าไม้ อำเภอน้ำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่พิการส่วนใหญ่จะอยู่กับแบบครอบครัวใหญ่จะมีคนในครอบครัวคอยดูแล ในด้านปัจจัยสี่ได้แก่ อาหารเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัยและจะใช้เวลาในแต่ละวันอยู่ครอบครัวมากกว่าเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนหรือออกไปใช้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่ไปใช้บริการมากที่สุดคือ โรงพยาบาล รองลงมาคือ เทศบาลเพราะผู้สูงอายุที่พิการส่วนใหญ่จะดูแลสุขภาพตามแพทย์สั่ง เช่น การควบคุมอาหาร การทานยาสม่ำเสมอ และการไปพบแพทย์ตามนัด เนื่องจากป่วยเป็นโรคเรื้อรัง บางรายมีโรค ประจำตัวมากกว่า 1 โรค รายได้หลักของผู้สูงอายุที่พิการมาจากการได้รับเบี้ยสงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยความพิการจากเทศบาลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พิการในพื้นที่ ตำบลท่าไม้ อำเภอน้ำมะกา จังหวัด

กาญจนบุรี คือ 1) การสร้างนโยบายสาธารณะในด้านการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้นด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุที่พิการ 2) การส่งเสริมสถานครอบครัวในการจัดกิจกรรมร่วมกันและ 3) การดำเนินงานในการดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่พิการระหว่างกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขข้อมูลฐาน (อสม.) ตำบลท่าไม้ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าไม้และผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าไม้

สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ (2543) ได้ศึกษาสถานะของประชากรสูงอายุไทยในปัจจุบันและการดำเนินการต่าง ๆ ของประเทศไทยพบว่า ปัญหาในด้านร่างกายของผู้สูงอายุที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกายนั้น สืบเนื่องมาจากเมื่อมีอายุมากขึ้นและขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพจนกลายเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ นอกจากนี้ โรคเรื้อรังต่าง ๆ คือ โรคเบาหวาน โรคสมองเสื่อมเป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญในผู้สูงอายุไทย โดยพบว่าเป็นปัญหาในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ปัญหาการกลืนปัสสาวะไม่ได้ การหกล้ม และโรคซึมเศร้าเป็นปัญหาที่พบบ่อยและมีความสำคัญเช่นเดียวกันทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้สูงอายุมีโรคหรือปัญหาสุขภาพมากกว่า 2 ชนิดขึ้นไปมีโรคที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจที่เคยและควรจะทำได้ (ทุพพลภาพระยะยาว) และต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดูแลกิจส่วนตัว เช่น การอาบน้ำ การสวมเสื้อผ้า หรือการรับประทานอาหาร ซึ่งนับได้ว่าเป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญในผู้สูงอายุไทย

นิพนธ์ ดาราวุฒิมาประภรณ์ (2511) ได้ศึกษารูปแบบการอยู่อาศัยและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในพื้นที่เฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับคู่สมรส บุตรและหลานมากที่สุด รองลงมาอาศัยอยู่กับบุตรและอาศัยอยู่กับคู่สมรส ตามลำดับ

ศทิพรธณ กัญญาสิงห์ (2547) ได้ศึกษาด้านรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่โดยส่วนใหญ่มีรายได้ที่ลดลง เนื่องจากไม่ได้ทำงานแล้ว มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น รายได้มักมาจากเงินที่ได้จากการทำงานและเงินจากบุตรหลาน มีรายได้ไม่สูง ยกเว้นกลุ่มที่มีอาชีพเป็นข้าราชการและกลุ่มที่มีกิจการหรือธุรกิจของตนเอง รวมทั้งกลุ่มที่มีเงินสะสมมาตั้งแต่อดีต

ดวงจิตต์ นະนักรัตน์ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาตำบลม่วงคำ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า รัฐบาลและเอกชนได้มีการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น สถานสงเคราะห์คนชรา บัตรสุขภาพ บัตรประจำตัวผู้สูงอายุ บริการเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ยากจน การลดหย่อนค่าโดยสาร รถไฟ เป็นต้น

2.5 บริบทพื้นที่วิจัย

2.5.1 อาณาเขต

บ้านหนองกก หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัวน้อยอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดนครราชสีมา อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัด ประมาณ 61 กิโลเมตร ตำบลหนองบัวน้อย มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอด่านขุนทด

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบ้านหัน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอสูงเนิน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลวังโรงใหญ่ และตำบลกฤษณา

2.5.2 ประวัติความเป็นมาบ้านหนองกก

บ้านหนองกก หมู่ 2 ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2451 ได้มีคณะบุคคลคณะหนึ่ง ประกอบด้วย นายท่า นายมั่ง นางอัน นางผึ้ง และนางคำ ได้พากันแยกบ้านมาจากบ้านหัน ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มาตั้งถิ่นฐาน ณ หมู่บ้านแห่งนี้ แล้วใช้ชื่อว่า “บ้านหนองกก” เหตุที่ตั้งชื่อนี้เพราะมีหนองน้ำและมีต้นกกมาก จึงเอานามหนองนามหนองและต้นกกมารวมกันเข้าให้เป็นชื่อบ้านเป็นต้นมา ปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งหมด 71 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 362 คน โดยมีอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านหนองกกยางกลาง	หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัวน้อย
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านหนองโอง	หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านหัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านหนองกกวังม่วง	หมู่ที่ 3 ตำบลหนองบัวน้อย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ บ้านสมทบ	หมู่ที่ 4 ตำบลหนองบัวน้อย

บ้านหนองกกมีการปกครองแบบประชาธิปไตย ผู้นำชุมชนจะถูกเลือกตั้งขึ้นมาโดยคนในหมู่บ้าน ซึ่งในปัจจุบันผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ใหญ่บ้านอุดลย์ พุฒจันทิกประจำบ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 10 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวน้อย จำนวน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 9 คน และมีกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มทอผ้า กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

2.5.3 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากร

บ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีหลังคาเรือน 71 ครัวเรือนและประชากร 362 คน

2.5.4 เขตการปกครอง

บ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อยบัว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวน้อย

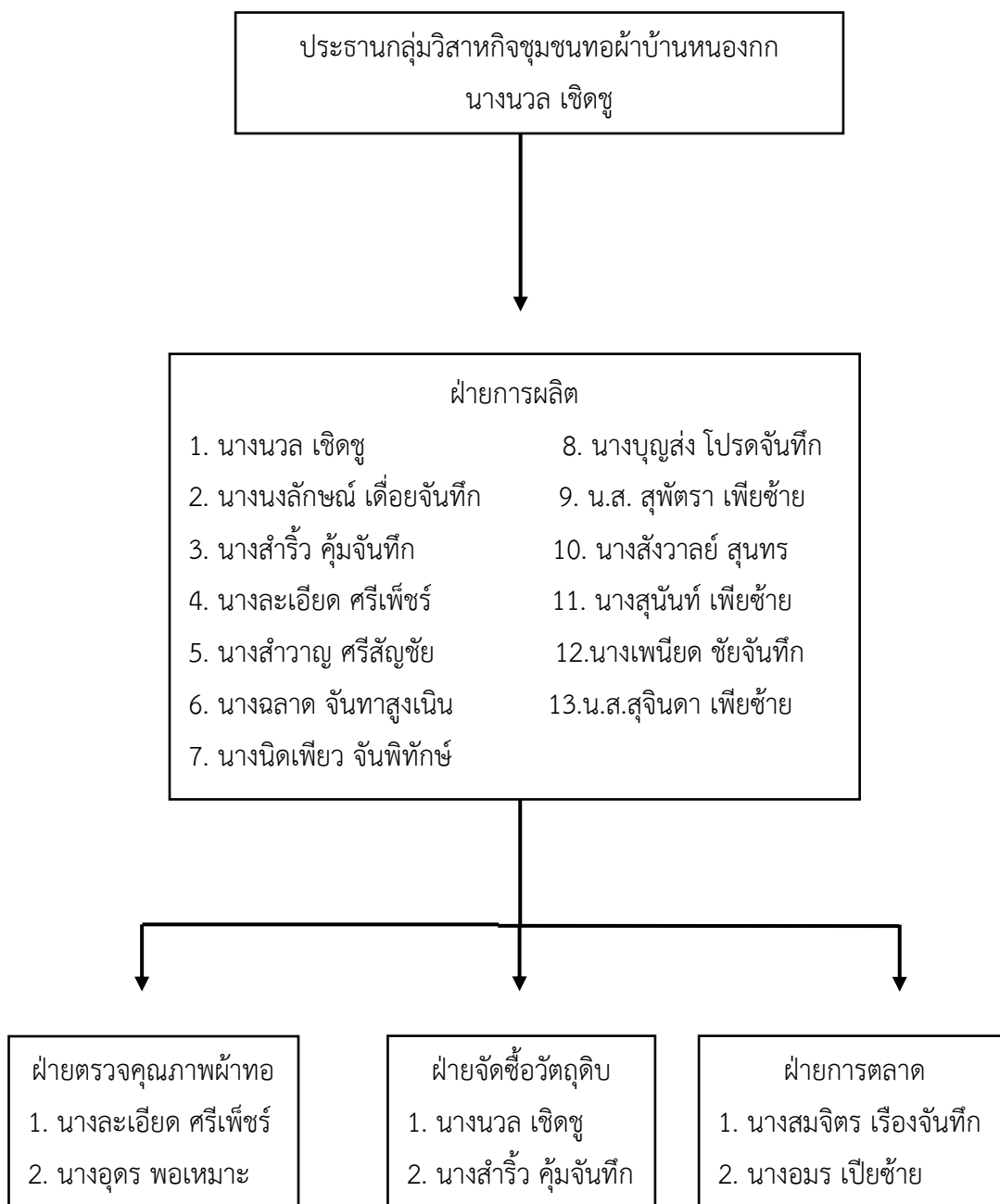
2.5.5 การประกอบอาชีพ

บ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อยบัว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรและปศุสัตว์ เช่น ทำนา ทำไร่ข้าวโพด ทำไร่มันสำปะหลัง ไร่ อ้อย และ เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย สุกร เป็ด ไก่ และเลี้ยงไก่ฟาร์มและมีบางส่วนที่ประกอบอาชีพการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้า, การทำกระดิ่งต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มกันร่วมจัดตั้ง กลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ในครัวเรือนและชุมชน

2.5.6 ความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก เริ่มจากประธานกลุ่มสตรีหมู่ 1, 2, 3 ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้เล็งเห็นว่าหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวแล้วกลุ่มสตรีในชุมชนควรมีอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวรวมตัวสร้างอาชีพจากการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยยวนที่อพยพมาจากเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ของคนรุ่นก่อนซึ่งนิยมทอผ้าไว้ใช้เองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น จึงได้ไปฝึกอบรมการทอผ้าพื้นเมืองนำมาเผยแพร่แก่กลุ่มสตรีในชุมชน และได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 และต่อมาจัดเป็นโอท็อป ภายหลังการส่งเสริมจากกรมพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเข้ามาช่วยด้านอุปกรณ์และวัตถุดิบ รวมถึงการเข้าโครงการอบรมทักษะการทอผ้าต่าง ๆ ที่เสริมทักษะการทอผ้าให้มีความหลากหลายและเพิ่มลวดลายสีสันให้งานมากยิ่งขึ้นรวมทั้งสร้างคุณภาพในตัวชิ้นงาน จนผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ระดับ 5 ดาว จึงได้มีการส่งผลิตภัณฑ์ไปแข่งขันเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตำบลจนได้รับงบประมาณในการซ่อมแซมถนน และได้รับรางวัลเป็นเป็นวัตถุดิบในการทอผ้า และได้มีโอกาสนำผ้าทอขึ้นถวายสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สตรีฯ ไปประทับ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ต่อมาได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมให้เกิดการแปรรูปสินค้าจากเศษผ้าที่เหลือ เช่น การทำยารักษาโรค กระเป๋า กระเป๋าตุงต่าง ๆ โดยประธานกลุ่มปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 6 มีการถ่ายทอดความรู้จากสมาชิกอาวุโสที่มีประสบการณ์และทักษะสู่สมาชิกใหม่กับลูกหลานที่สนใจภายในชุมชน สมาชิกบางส่วนจะมาทำการผลิตที่กลุ่ม และบางส่วนจะผลิตที่บ้านของตนเอง เพราะจะสะดวกในการทอผ้าซึ่งจะสามารถทอผ้าได้ตลอดเวลาและจะมีการรวมกลุ่มกันจำหน่ายสินค้าที่ศูนย์ฝักอาชีพของกลุ่มและจำหน่ายโดยตรงมีการออมนทรัพย์ เดือนละ 20 บาท และต้องเข้าร่วมประชุมกับสมาชิกทุกเดือน วัตถุประสงค์ให้การดูแลและมีเครือข่ายหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมและให้การสนับสนุน

2.5.7 โครงสร้างกลุ่ม

แผนภาพที่ 2.1 โครงสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิธีดำเนินการศึกษา มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

- 3.1 วิธีการศึกษา
- 3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการศึกษา

ผู้ศึกษามีวิธีการศึกษาใน 3 แนวทาง ดังนี้

1) การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (Document Study) มีการศึกษาทบทวนเอกสาร และบันทึกต่าง ๆ ได้แก่ ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความและเอกสารทางวิชาการ เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน เช่น บันทึกเอกสารทางราชการ สถิติหรือสำมะโนประชากรในชุมชน เป็นต้น

2) การศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มีแนวคิด นำในการศึกษาและแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

3.2 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน
2. กลุ่มสมาชิก จำนวน 6 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งรวบรวมจากงานวิจัยหรือโครงการที่ผ่านมาทั้งของภาครัฐ เอกชน หน่วยงานและองค์กรที่

ทำงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เพื่อเปิด โอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลพูดในประเด็นที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน ตามข้อคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้ ชื่อนามสกุล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ส่วนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านจะสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกในปัจจุบัน และปัญหาที่พบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ดังนี้

- 1) ด้านร่างกาย ประกอบด้วย ปัญหาสุขภาพที่กำลังเผชิญอยู่ และแนวทางแก้ปัญหาด้านสุขภาพ
- 2) ด้านจิตใจ ประกอบด้วย ปัญหาที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจ และแนวทางแก้ปัญหาด้านจิตใจ
- 3) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพ รายได้และแนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
- 4) ด้านสังคม ประกอบด้วย สิทธิที่ได้รับจากรัฐ และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐและแนวทางแก้ปัญหาด้านสังคม

2.2 เครื่องบันทึกเสียงใช้สำหรับบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์แปลผลและทำการสรุปผล

3.4 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

เพื่อให้แนวทางในการดำเนินการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้ศึกษาได้ กำหนดขั้นตอนในการศึกษาออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่ 5 การสร้างแนวทางดำเนินงานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก และขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลและการอภิปรายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา

การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขั้นตอนนี้จะใช้วิธีการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและสังเคราะห์ออกเป็นแนวทางดำเนินงานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในเบื้องต้นคือ ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเงื่อนไขที่ทำให้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีการดำเนินการดังนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกได้มีการกำหนดประเด็นจากการศึกษาตาม กรอบแนวคิดในการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง
- 2) แบบสังเกตแบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีการศึกษาจากบริบทของพื้นที่ในเบื้องต้น และร่างประเด็นการสังเกตให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการ โดยได้ติดต่อไปทางประธานกลุ่มในการลงพื้นที่กับทางสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนาวิเศษ จังหวัดนครราชสีมา เป้าหมายที่กำหนดโดยแนบวัตถุประสงค์ในการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกในการประสานงานกับประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปข้อมูล

การสรุปข้อมูลจากการศึกษาเป็นประเด็นต่าง (และจัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบ แนวคิดของการวิจัย จัดเก็บผลการศึกษาของวิสาหกิจชุมชนแต่ละพื้นที่แล้วสรุปตามกรอบแนวคิดที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างแนวทางดำเนินงานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ผู้ศึกษานำผลการศึกษาทั้งหมดมาทำการสอบถามเพื่อยืนยันแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางดำเนินงานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก

ขั้นตอนที่ 6 การสรุปผลและการอภิปรายผลการศึกษา รวมทั้งแนวทางดำเนินงานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสม และทำการอภิปรายผลการศึกษาต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ตีความ ตามโครงสร้างของเนื้อหาจากเอกสารและข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ จากนั้นเป็นการเขียนนำเสนอรายงานในแนวทางการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้คณะวิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

4.2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คนและกลุ่มสมาชิก จำนวน 6 คน ผู้วิจัยสามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

4.1.1 ด้านร่างกาย

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายถึงปัญหาด้านร่างกายทำให้พบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีปัญหาสุขภาพเป็นโรคประจำตัวกันเยอะ ซึ่งโรคที่พบมากที่สุดคือโรคเบาหวาน จำนวน 7 คน อาการของโรคดังกล่าวได้ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันไม่สะดวกเท่าไรจากการที่หิวน้ำบ่อย ปัสสาวะบ่อย อ่อนเพลีย แผลเรื้อรังหรือแผลหายช้ากว่าปกติทำให้ต้องเพิ่มความระมัดระวังตัวยิ่งขึ้น เพื่อกันไม่ให้ไปสู่โรคติดเชื้อบางชนิด เช่น การติดเชื้อราที่ผิวหนัง รองลงมาคือโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 5 คน พบว่าบางครั้งมีอาการใจสั่น นอนไม่หลับ เดินแล้วปวดขา หน้ามืดเป็นครั้งคราว และโรคที่พบจำนวนน้อยที่สุดคือโรคหัวใจกับ ซึ่งมีจำนวน 3 คน อาการที่พบคือ หายใจเหนื่อยหอบหรือหายใจไม่อิ่ม เกิดความเมื่อยล้ามากขึ้นโดยไม่มีเหตุผล รวมถึงบางครั้งมีการเปลี่ยนแปลงในอารมณ์เช่น อาการหงุดหงิด หรือความเครียดโดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนทั้งนี้ยังพบ

คนที่มีโรคประจำตัวมากกว่าโรคเดียวจำนวน 5 คน และมีผู้ป่วยแทรกซ้อนจำนวน 2 คน อาการของโรคเหล่านี้ได้สร้างข้อจำกัดหลายอย่างทำให้ลดความคล่องตัวในการออกไปทำงานไกลบ้าน ส่งผลให้ต้องมีวินัยกับการกินยาตลอดชีวิตเพื่อให้อาการไม่กำเริบ ในขณะที่มีคนส่วนน้อยไม่พบโรคประจำตัวที่พบการการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 1 คน แต่ก็ยังประสบปัญหาความเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางกาย เช่น เคลื่อนไหวตัวลำบากจากการปวดเมื่อยตามข้อ เรียวแรงถดถอย เหนื่อยง่าย และพบว่ามีอาการสายตาพร่าเลือน มองอักษรหรือวัตถุระยะไกล ๆ ไม่ค่อยชัด จากการสัมภาษณ์ นาง A

" สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ในกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีปัญหาสุขภาพกันเยอะ ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันไม่ค่อยสะดวก จะไปทำงานไกลก็ไม่ได้ ด้วยอายุที่เพิ่มขึ้นและร่างกายที่แก่ตัวลง "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายถึงปัญหาด้านร่างกายทำให้พบว่า สมาชิกในกลุ่มก็มีปัญหาสุขภาพที่พบได้หลัก ๆ คือโรคประจำตัวด้วยอายุที่มากขึ้น ร่างกายจึงมีความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวมากกว่าหนึ่งโรค และยังพบว่ามีอาการหลงลืมเป็นบางครั้ง ปวดเมื่อยตามบริเวณหลัง เมื่อร่วมกับปัญหาสายตาที่แยลง หากไม่ใส่แว่นก็จะไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือได้ ส่งผลให้ผู้ป่วยสูงอายุได้รับยาหลายชนิด จนบางครั้งก็ลืมกินยาตามเวลา จากการสัมภาษณ์ นาง ก

" ปัญหาสุขภาพที่พบได้หลัก ๆ คือโรคประจำตัวด้วยอายุที่มากขึ้น ร่างกายจึงมีความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวมากกว่าหนึ่งโรค "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

4.1.2 ด้านจิตใจ

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นสมาชิกผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกด้านจิตใจ พบว่าการทำกิจกรรมที่กลุ่มช่วยสร้างบรรยากาศที่ครึกครื้น ทำให้ผู้สูงอายุในกลุ่มมีความครื้นเครงสดใส ทว่าก็ยังพบว่ามีปัญหาด้านจิตใจส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุดคือ ความเหงามีจำนวน 5 คน ซึ่งสาเหตุเกิดจากหลายปัจจัย ทั้งจากการที่ต้องห่างจากลูกหลานที่มีภาระหน้าที่ไปทำงานต่างจังหวัดหรือแยกตัวไปอยู่ที่ไกล ๆ ไม่ค่อยได้กลับมาเยี่ยม ทำให้บางครอบครัวต้องอาศัยอยู่บ้านเพียงลำพังทำให้เกิดความห่างเหินกับครอบครัวสร้างความคิดถึงคนไกล และคำพูดที่รุนแรงจาก

คนในครอบครัว เช่น การใช้คำพูดที่กระทบกระเทือนจิตใจ การด่า ประชดประชัน รองลงมาคือความกังวลใจ ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งภาวะปัญหาหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ด้วยเพราะมีภาระหน้าที่ที่ต้องคอยดูแลบริหารกลุ่มทำให้ต้องคอยคิดถึงทางและความเป็นไปได้การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม และหาทุนในการผลิต หรือช่องทางค้าขายเพิ่มความอยู่ของสมาชิก จากการสัมภาษณ์ นาง B

" ทำกิจกรรมที่กลุ่มช่วยให้มีอะไรกิจกรรมการได้คุยกับเพื่อนในกลุ่มสร้างรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะอยู่บ้านบ้างที่ก็คุยสื่อสารกับหลานที่เป็นวัยรุ่นไม่ค่อยเข้าใจ พูดอะไรที่ยังไม่ค่อยรู้เรื่องเลย มีเหงาบ้างเพราะคิดถึงลูกที่ไปทำงานที่ต่างจังหวัดและ "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกด้านจิตใจสมาชิกในกลุ่ม พบว่าจะมีความเหงาที่เกิดจากการต้องอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง เพราะลูกหลานเดินทางไปทำงานไกลบ้าน มีความวิตกกังวล ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลไปถึงความไม่อยู่ของทั้งตนเองและลูกหลาน และอีกเรื่องกังวลใจคือปัญหาในการสื่อสารกันระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลาน ที่มีช่วงมีอายุที่ห่างกัน ทำให้บ่อยครั้งมีความไม่เข้าใจ ซึ่งกันและกันส่งผลให้เกิดความอึดอัดในการพูดคุยและมีปากเสียงกัน จากการสัมภาษณ์ นาง ข

" มีความเหงาที่เกิดจากการต้องอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง เพราะลูกหลานเดินทางไปทำงานไกลบ้าน และอีกเรื่องกังวลใจ คือปัญหาในการสื่อสารกันระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลาน "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

4.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก พบว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจ ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการขาดตัวแทนจำหน่ายเพราะคนที่กลุ่มมีอายุที่มากไม่มีรถ ทำให้ต้องพึ่งพาหน่วยงานกับการบอกต่อกันปากต่อปากเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้า ทำให้ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำคนรู้จักที่แวะเวียนมาซื้อรายได้ขั้นต่ำของกลุ่มจึงอยู่ที่ราว ๆ 40,000 ต่อเดือน สินค้าขายดีในช่วงงานเทศกาลจากที่มีการสั่งผ้าล่วงหน้า ความไม่แน่นอนนี้ส่งผลในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด ลากยาวมาถึงหลังโควิด การส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าจากทุนที่หายไป จึงต้องพึ่งการส่งเสริมจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อหาทุนวัตถุดิบต่อไป จากการสัมภาษณ์ นาง C

" ปัญหาการขาดตัวแทนจำหน่ายเพราะคนในกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีรถกัน
รายได้ส่วนใหญ่ได้จากลูกค้าประจำและช่วงเทศกาลพอพ้นช่วงนั้นคือ
ไม่ค่อยมีรายได้เข้ามาเท่าไรไหนจะมีภาระหนี้สินอีกเยอะแทบจะไม่พอใช้ "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ไม่สามารถไปประกอบอาชีพที่อยู่ไกลบ้านได้ อีกทั้งการเดินทางไปที่อื่นก็ไม่สะดวก มีปัญหาเรื่องขาดพาหนะที่ใช้เดินทาง ทำให้ต้องประกอบอาชีพในหมู่บ้าน ซึ่งมีการทำอาชีพอื่นนอกเหนือจากทอผ้าได้แก่ เกษตร ปศุสัตว์ และค้าขายเล็ก ๆ น้อยในชุมชนรายได้ที่มีในแต่ละเดือนของนั้นมีไม่เยอะ เมื่อเทียบกับภาระหนี้สิน และการใช้ชีวิตทำให้ในแต่ละเดือนต้องมีการประหยัดและลดการซื้อของไม่จำเป็นหลายอย่าง ซึ่งมีภาระหนี้สินจากโครงการที่สนับสนุนให้การเลี้ยงหมู ทว่าเกิดโรคระบาดทำให้ขาดทุนและเป็นหนี้เกือบล้านกันส่วนใหญ่ รองลงมาคือหนี้สินที่เกิดจากการกู้เงินมาให้เป็นค่าเล่าเรียนของลูกหลาน ซึ่งทั้งที่เป็นเงินยกยศและหนี้ในระบบ นอกจากนี้ยังมีหนี้จากการยืมคนรู้จักเล็ก ๆ น้อย จากการสัมภาษณ์ นาง ค

" มีปัญหาเรื่องขาดพาหนะที่ใช้เดินทาง ทำให้ต้องประกอบอาชีพในหมู่บ้าน
ซึ่งมีการทำอาชีพอื่นนอกเหนือจากทอผ้าได้แก่ เกษตร ปศุสัตว์
และค้าขายเล็ก ๆ น้อยในชุมชนรายได้ที่มีในแต่ละเดือนของนั้นมีไม่เยอะ เมื่อเทียบกับภาระหนี้สิน "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

4.1.4 ด้านสังคม

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก พบว่าปัญหาด้านสังคม คือสวัสดิการจากรัฐที่การที่ไม่เพียงพอ จนเมื่อมีการรวมกลุ่มจึงทำให้เริ่มได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้นภายในกลุ่ม ทั้งการในรับความสนใจสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จึงได้รับอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ จากหน่วยภาครัฐ เช่น มาตรฐานหลังคา กันฝนและสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกที่ใช้ปั่นด้าย ซึ่งทำให้มีการทำงานได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น จึงมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในเรื่องอุปกรณ์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยรายได้เพิ่มมากขึ้นให้แก่กลุ่ม จากการสัมภาษณ์ นาง D

"หลัก ๆ ได้เบี่ยงชีพของผู้สูงอายุกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแต่มันก็ไม่ได้พอใช้ เพราะข้าวของมันแพงขึ้นซื้ออะไรได้ไม่ก็อย่างแต่ก็ยั้งคืที่ได้รับ สวัสดิการจากหน่วยงานภาครัฐมาช่วยสร้างหลังคาถันฝนแต่มันก็ยั้งไม่พอ "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก พบว่าส่วนใหญ่ มีปัญหาไปในทางเดียวกันว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอายุเกิน 60 ปี ได้รับเบี่ยงชีพผู้สูงอายุ บางคนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ แต่บางคนก็ทำไม่ได้เนื่องจากไม่ผ่านเงื่อนไขตามข้อกำหนดของรัฐ และได้รับเบี่ยงชีพผู้พิการ ซึ่งรายได้ส่วนนี้ก็ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ จากการสัมภาษณ์ นาง ง

"ได้รับเบี่ยงชีพผู้สูงอายุ บางคนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และได้รับเบี่ยงชีพผู้พิการ ซึ่งรายได้ส่วนนี้ก็ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2567)

4.2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คนและกลุ่มสมาชิก จำนวน 6 คน เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันในด้านต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ทำให้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีแนวทางในการตอบสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถอธิบายรายละเอียดได้ต่อไปนี้

4.2.1 ด้านร่างกาย

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาสุขภาพ ว่าควรจะมีการมาให้ความรู้ในการเฝ้าระวังหรือดูแลตัวเองเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ทั้งที่มักจะมาตามฤดูกาลและโรคประจำตัว พร้อมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการระมัดระวังอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดอาการเจ็บป่วยรับประทานอาหารที่เหมาะสม เพื่อที่จะเอาความรู้นี้ไปใช้ดูแลตัวเองให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ในขณะที่ส่วนน้อยจะมองว่าการออกกำลังกายก็มีส่วนสำคัญต่อสุขภาพ อาจจะต้องหาพื้นที่สะดวกเหมาะกับการออกกำลังกายหรือส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายตามอายุ จากการสัมภาษณ์ นาง A

" มีการให้ความรู้การดูแลตัวเองเกี่ยวโรคต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการระมัดระวังอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดอาการเจ็บป่วย รับประทานอาหารที่เหมาะสม เพื่อให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ได้กล่าวว่า กิจกรรมประจำวันก็ถือเป็นการใช้งานร่างกายที่หนักพอแล้ว อยากให้มีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายเป็นประจำ อยากให้เลือกออกเองตามความสะดวกหรือมีเวลาที่เหมาะสมเอง และมองว่าการรับประทานยาให้ตรงเวลาก็เพียงพอแล้ว จากการสัมภาษณ์ นาง ก

" อยากให้มีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายเป็นประจำ
อยากให้เลือกออกเองตามความสะดวกหรือมีเวลาที่เหมาะสมเอง "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

4.2.2. ด้านจิตใจ

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาด้านจิตใจว่าควรจะมีกิจกรรมที่ทำให้ได้พบปะพูดคุยทำอะไรร่วมกันกับคนอื่น อย่างเช่น การจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ อย่างวันสงกรานต์ วันปีใหม่ และการที่มาทำกิจกรรมที่กลุ่มก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ทักษะทอผ้า จึงสร้างโอกาสให้เกิดการเข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มทำให้ไม่เครียด ไม่เหงาแถมยังมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ในขณะที่ส่วนน้อยจะมองว่าการปลูกดอกไม้และดูแลสัตว์เลี้ยงก็สามารถทำให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านไปกับเรื่องเครียดกับปัญหาที่ต้องพบเจอในแต่ละวัน จากการสัมภาษณ์ นาง B

" ควรจะมีกิจกรรมที่ทำให้ได้พบปะพูดคุยทำอะไรร่วมกันกับคนอื่น
อย่างเช่น การจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ อย่างวันสงกรานต์
ทำให้ไม่เครียด ไม่เหงาแถมยังมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

2) สมาชิกทั่วไป

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ได้เสนอถึงการจัดอบรมเกี่ยวกับการลดความรุนแรงครอบครัว ทั้งจากการกระทำและคำพูด เพื่อที่จะช่วยให้หาวิธีสื่อสาร โดยไม่ก่อให้เกิดปากเสียงระหว่างคนในครอบครัวจากการพยายามทำความเข้าใจอีกฝ่าย

เพื่อลดความห่างเหิน ซึ่งสานสัมพันธ์ไปกับสมาชิกครอบครัวที่ต่างช่วงอายุกันในปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ จากการสัมภาษณ์ นาง ข

" การจัดอบรมเกี่ยวกับการลดความรุนแรงครอบครัว ทั้งจากการกระทำและคำพูด เพื่อที่จะช่วยให้หาวิธีสื่อสาร ซึ่งสานสัมพันธ์ไปกับสมาชิกครอบครัว ที่ต่างช่วงอายุกันในปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

4.2.3 ด้านเศรษฐกิจ

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกด้านเศรษฐกิจ ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนของกลุ่มวิสาหกิจและคน มองว่าควรส่งเสริมหาช่องทางเพิ่มรายได้มีความสำคัญเพราะปัญหารายได้น้อยและภาระหนี้สินของแต่ละครัวเรือน มีหลายคนมองงานในกลุ่มอาชีพที่สร้างรายได้เป็นหลัก ดังนั้นจึงเน้นพูดถึงแนวทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งยังขาดเรื่องต้นทุนในการผลิตบในการซื้อวัตถุดิบมาผลิตสินค้า และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งช่องทางในการขายสินค้าอย่างมั่นคง จึงทำให้ต้องได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากภายนอก ซึ่งหลังจากต้องพักกิจกรรมไประยะหนึ่งจากเหตุการณ์แพร่ระบาดของโควิด19

กลุ่มได้ติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากสถานคุ้มครองและส่งเสริมอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ ซึ่งทำหน้าที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัว ให้การช่วยเหลือสตรีและครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้จัดกิจกรรมสร้างชีวิตใหม่แก่สตรีและครอบครัว ที่เป็นหนึ่งในกิจกรรมของโครงการพัฒนาทักษะอาชีพแก่ครัวเรือนเปราะบางสู่ความยั่งยืน กิจกรรมมีลักษณะส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ดำเนินกิจกรรมในลักษณะการจัดฝึกอบรม ที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การอบรมให้ความรู้ด้านครอบครัว ด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ ด้านกฎหมาย ด้านสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้ด้านประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายผ่านการคัดเลือกจากที่ประชุม โดยมีการประเมินความพร้อมของกลุ่มในด้านต่าง ๆ เช่น สมาชิก วิทยากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีการทอผ้า และได้รับเครื่องมือกับวัตถุดิบในการสร้างผลิตภัณฑ์ต่อไป จากการสัมภาษณ์ นาง C

" คิดว่าอยากจะให้มีการส่งเสริมหาช่องทางเพิ่มรายได้แก่แม่ยังขาดทุนในการผลิตสินค้า และยังขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ แต่ได้รับการช่วยเหลือจากสถานคุ้มครองและส่งเสริมอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์มาจัดกิจกรรม ได้อุปกรณ์และความรู้ที่เพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ อยากให้มาจัดกิจกรรมแบบนี้อีก "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกด้านเศรษฐกิจ ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอยากให้มีการเพิ่มการอบรมฝึกอาชีพแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายยิ่งขึ้น ในขณะที่บางส่วนอยากให้มีการอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างอื่นที่จำเป็น เพื่อสร้างสินค้าที่ได้จากการทอผ้า เช่น งานจักสาน กระเป๋า จากการสัมภาษณ์ นาง ค

" อยากให้มีการเพิ่มการอบรมฝึกอาชีพแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายยิ่งขึ้น ในขณะที่บางส่วนอยากให้มีการอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ "

(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

4.2.4 ด้านสังคม

1) กลุ่มผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกด้านสังคม ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ปัญหาด้านสังคมที่ผ่านมา มีกระทรวงอุตสาหกรรมส่งวิทยากรมาสอนการทอ กะตุก กศน.สอนเพิ่มลาย สถาบันฝีมือแรงงานภาค5 สอนเพิ่มลาย เพิ่มกี่ ซ่อมกี่ เครื่องไม้เครื่องมือ จัดเป็นวิสาหกิจชุมชนกับเกษตร เลขานุการรัฐมนตรีกระทรวงแรงงาน พลโทนันทเดช เมฆสวัสดิ์ มาเยี่ยมและทำผ้าป่ากับลูกน้องจะทำหลังคาให้โดยผอ.คุ้มครองแรงงาน มาดูแลดำเนินการเรื่องหลังคา ให้ ดับเพลิงให้ถังดับเพลิง ไฟฟ้ามาติดไฟให้ กศน. ทำพื้นปูนให้ โดยให้งบมา สามาชิลงแรงทำพื้น กันเอง มีเงินออม 20 บาท/เดือน

หน่วยงานรัฐร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความดูแลกลุ่มวิสาหกิจด้วยการ ส่งเสริมอาชีพด้วยการเข้ามาสนับสนุนคอยช่วยเหลือในเรื่องจัดหาวัตถุดิบ อุปกรณ์ใช้ในการทอผ้า หรือเป็นเรื่องงบประมาณ ซึ่งก็ช่วยสร้างโอกาสให้คนในกลุ่มได้มีโอกาสไปขายสินค้าในงานนอก อำเภอ ร่วมช่วยส่งเสริมทักษะอาชีพจากการเข้าโครงการเข้าอบรมการทอผ้าไทย ซึ่งบางส่วนมองว่า หากสามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และออกแบบโลโก้สำคัญก็จะเป็นการสร้างจุดเด่นให้กับชิ้นงานของกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีส่วนน้อยที่อยากในให้มีการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ ในชุมชนบ้างเช่น การทำ กระเป๋า สานตะกร้า หรืองานฝีมืออื่น ๆ จากการสัมภาษณ์ นาง D

" อยากรู้ได้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องจัดหาวัตถุดิบ
อุปกรณ์ใช้ในการทอผ้าหรือเป็นเรื่องงบประมาณ
หรือจะหาคนมาช่วยออกแบบโลโก้ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่สนใจ"
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

2) กลุ่มสมาชิก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกด้านสังคม ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ปัญหาด้านสังคมที่ผ่านมาในฐานะสมาชิกในกลุ่ม พบว่า การรวมตัวกันของกลุ่มวิสาหกิจทำให้ได้มีโอกาสได้รับการจัดอบรมความรู้ และมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมอาชีพ เข้ามาดูแลตรวจความความเป็นอยู่ เช่น เงินสงเคราะห์แรงงานสตรี ได้รับงบประมาณในการซ่อมแซมถนนที่ใช้ในชุมชน จากการสัมภาษณ์ นาง ง

" การรวมตัวกันของกลุ่มวิสาหกิจทำให้ได้มีโอกาสได้รับการจัดอบรมความรู้
และมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมอาชีพ เข้ามาดูแลตรวจความความเป็นอยู่ "
(ข้อมูลการสัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2567)

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์1) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คนประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2) กลุ่มสมาชิก จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) นำเสนอข้อมูลแบบความเรียงเชิงพรรณนา ผู้วิจัยข้อเสนอผลสรุปการวิจัยดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษา แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปผลการศึกษานี้

5.1.1 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกกตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ด้านร่างกาย พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ปัญหาสุขภาพ คือโรคประจำตัวที่มักจะได้พบกับผู้สูงอายุ โรคที่พบมากที่สุดคือโรคเบาหวาน และปัญหาความเสื่อมโทรมของร่างกายที่เพิ่มขึ้นซึ่งได้ในผู้สูงอายุอีกเช่นกัน ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพ จึงต้องอยู่ในหมู่บ้าน 2) ด้านจิตใจ ปัญหาที่พบนั้นส่วนใหญ่กล่าวถึงความเหงาอันเกิดจากคางห่างเหินของครอบครัวความต่างของอายุ ปัญหาความรุนแรงทางคำพูด และความกังวลจากปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการค้าขาย 3) ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาที่พบคือรายได้ที่น้อยไม่เพียงพอแก้ปัญหาหนี้สิน ส่งผลต่อสมาชิกกลุ่มที่ทำเป็นงานหลักและอาชีพเสริม ซึ่งปัญหาที่สะท้อนมานั้นกล่าวถึงความกังวลในเรื่องการส่งสินค้าไปขายซึ่งมีช่องทางที่จำกัดและไม่มั่นคง เนื่องจากขาดความตัวแทนจำหน่าย 4) ด้านสังคม ปัญหาที่พบคือความไม่เพียงพอของรายได้แม้ได้รับสวัสดิการจากรัฐว่าเมื่อผนวกกับภาระรายจ่ายหนี้สินจึงไม่เพียงพอ ในแง่ของของความส่งเสริมที่เข้ามาให้กลุ่มผ่านจะได้เป็นสิ่งของวัสดุอุปกรณ์สำหรับทอผ้า

5.1.2 แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านร่างกาย แนวทางที่ถูกเสนอมาให้ความสำคัญ

กับความรู้ในการดูแลตัวเองเพื่อที่จะได้ระมัดระวังตัวเพื่อลดอาการของโรคที่กำลังเป็นอยู่ และการออกกำลังกายเบาๆที่เหมาะสมตามวัย 2) ด้านจิตใจ แนวทางที่ถูกเสนอมาเพื่อลดความเหงาจึงเป็นหาทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นซึ่งอาจให้โอกาสในวันสำคัญหรือกิจกรรมเบาให้ชีวิตประจำที่ทำร่วมกับคนอื่นได้ 3) ด้านเศรษฐกิจ มีหลายหน่วยงานที่ได้เข้ามาส่งเสริมอาชีพในด้านต่าง ๆ ทั้งงวดหลาย ปรับปรุงสถานที่ ซ่อมอุปกรณ์เครื่องมือทอผ้า ซึ่งสถานคุ้มครองและส่งเสริมอาชีพบ้านนาวิสวัสดิ์ ได้มีโครงการเข้าส่งเสริมอาชีพในด้านของการฝึกทักษะอาชีพให้สมาชิกที่เพิ่งเข้ากลุ่มมาใหม่และจัดหาอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า 4) ด้านสังคม การส่งเสริมที่ผ่านมามีหลายด้านซึ่งมาจากหลายๆหน่วยงานที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ช่วยติดต่อประสานงานจนได้เป็นทุนอย่างวัสดุ อุปกรณ์หรือโอกาสได้เข้าโครงการฝึกทักษะเสริมความรู้ที่นำกลับมาใช้กับทอผ้าปรับรูปแบบลายให้หลากหลายขึ้น ผลการวิเคราะห์แนวทางทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแนวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาในแต่ละด้านสรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต			แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
ประเด็นหลัก	ประเด็นรอง	ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่พบ	แนวทางที่กลุ่มเป้าหมายเสนอมา
ด้านร่างกาย	ปัญหาสุขภาพที่กำลังเผชิญอยู่	- โรคประจำตัว - ความเสื่อมโทรมของร่างกาย	ให้ความรู้ในการเฝ้าระวังหรือดูแลตัวเองเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ - ส่งเสริมให้มีสถานที่ออกกำลังกาย
ด้านจิตใจ	ปัญหาที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจ	- ความห่างเหินของครอบครัว ทั้งจากภาระหน้าที่และความต่างของช่วงอายุ - การใช้คำพูดด้วยอารมณ์	- สร้างกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์กับครอบครัวและบุคคลอื่น
ด้านเศรษฐกิจ	อาชีพและรายได้	- ประกอบอาชีพทอผ้า เกษตรมีรายได้ไม่เพียงพอเนื่องจากมีภาระหนี้สิน ซึ่งหลักเกิดจากการกู้ยืมเงินมาประกอบ	- ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์สร้างรายได้จากสถานคุ้มครองและส่งเสริมอาชีพบ้านนาวิสวัสดิ์

		เกษตร และเพื่อการศึกษาของ ลูกหลาน	
ด้านสังคม	สิทธิที่ได้รับจากรัฐ และการได้รับสิ่ง อำนวยความสะดวก ด้านต่าง ๆ จาก หน่วยงานของรัฐ และแนวทาง แก้ปัญหาด้านสังคม	- บางคนก็ทำไม่ได้เนื่องจาก ไม่ผ่านเงื่อนไขตาม ข้อกำหนดของรัฐ - ได้รับเบี้ยยังชีพแต่ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	- กระทรวงอุตสาหกรรม ส่งวิทยากรมาสอนการทอ ที่กระทู้ก - กศน.สอนเพิ่มหลาย - สถาบันฝีมือแรงงาน ภาค5 ช่อมกี้เครื่องมือที่ ใช้สำหรับทอผ้า

ตารางที่ 5.1 แสดงการวิเคราะห์แนวทางและวิธีการแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา เรื่องแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลที่ได้ ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จะแบ่งเป็น 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม พบว่า

ด้านร่างกาย พบว่า ควรจะมีการมาให้ความรู้ในการเฝ้าระวังหรือดูแลตัวเองเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ทั้งที่มักจะมาตามฤดูกาลและโรคประจำตัว พร้อมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการระมัดระวังอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดอาการเจ็บป่วยรับประทานอาหารที่เหมาะสม เพื่อที่จะเอาความรู้นี้ไปใช้ดูแลตัวเองให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ในขณะที่ส่วนน้อยจะมองว่าการออกกำลังกายก็มีส่วนสำคัญต่อสุขภาพ อาจจะต้องหาพื้นที่สะดวกเหมาะกับการออกกำลังกายหรือส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายเบา ๆ ตามอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ (2543) พบว่า ปัญหาในด้านร่างกายของผู้สูงอายุที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกายนั้น สืบเนื่องมาจากเมื่อมีอายุมากขึ้นและขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพจนกลายเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ นอกจากนี้ โรคเรื้อรังต่างๆ คือ โรคเบาหวาน โรคสมองเสื่อมเป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญในผู้สูงอายุไทย โดยพบว่าเป็นปัญหาในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ปัญหาการกลืนปัสสาวะไม่ได้ การหกล้ม และโรคซึมเศร้าเป็นปัญหาที่พบบ่อยและมีความสำคัญเช่นเดียวกันทั้งต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้สูงอายุมีโรคหรือปัญหาสุขภาพมากกว่า 2 ชนิดขึ้นไปมีโรคที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจที่เคหและควรจะได้ (ทุพพลภาพระยะยาว) และต้องพึ่งพาผู้อื่น

ในการดูแลกิจส่วนตัว เช่น การอาบน้ำ การสวมเสื้อผ้า หรือการรับประทานอาหาร ซึ่งนับได้ว่าเป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญในผู้สูงอายุไทย

ด้านจิตใจ พบว่า ควรจะมีกิจกรรมที่ทำให้ได้พบปะพูดคุยทำอะไรร่วมกันกับคนอื่น อย่างเช่น การจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ อย่างวันสงกรานต์ วันปีใหม่ และการที่มาทำกิจกรรมที่กลุ่มก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ทักษะทอผ้า จึงสร้างโอกาสให้เกิดการเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มทำให้ไม่เครียด ไม่เหงาแถมยังมีรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ในขณะที่ส่วนน้อยจะมองว่าการปลูกดอกไม้และดูแลสัตว์เลี้ยงก็สามารถทำให้จิตใจสงบไม่ฟังชันไปกับเรื่องเครียดกับปัญหาที่ต้องพบเจอในแต่ละวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ ดาราวุฒิมาประภรณ์ (2511) ที่ศึกษารูปแบบการอยู่อาศัยและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในพื้นที่เฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับคู่สมรส บุตรและหลานมากที่สุด รองลงมาอาศัยอยู่กับบุตรและอาศัยอยู่กับคู่สมรส ตามลำดับ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจ ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการขาดตัวแทนจำหน่ายเพราะคนที่กลุ่มมีอายุที่มากไม่มีรถ ทำให้ต้องพึ่งพาหน่วยงานกับการบอกต่อกันปากต่อปากเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าทำให้ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำคนรู้จักที่แวะเวียนมาซื้อรายได้ขั้นต่ำของกลุ่มจึงอยู่ที่ราว ๆ 40,000 ต่อเดือน สินค้าขายดีในช่วงงานเทศกาลจากที่มีการส่งผ้าล่องหน้า จึงต้องพึ่งการส่งเสริมจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อหาทุนวัตถุดิบต่อไป และปัญหาเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้ไม่สามารถไปประกอบอาชีพที่อยู่ไกลบ้านได้ อีกทั้งการเดินทางไปที่อื่นก็ไม่สะดวก มีปัญหาเรื่องขาดพาหนะที่ใช้เดินทาง ทำให้ต้องประกอบอาชีพในหมู่บ้าน ซึ่งมีการทำอาชีพอื่นนอกเหนือจากทอผ้า ได้แก่ เกษตร ปศุสัตว์ และค้าขายเล็ก ๆ น้อยในชุมชนรายได้ที่มีในแต่ละเดือนของนั้นมีไม่เยอะ เมื่อเทียบกับภาระหนี้สิน และการใช้ชีวิตทำให้ในแต่ละเดือนต้องมีการประหยัดและลดการซื้อของไม่จำเป็นหลายอย่างสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศทิพรณ กัญญาสิงห์ (2547) ศึกษาด้านรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุใน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่โดยส่วนใหญ่มีรายได้ที่ลดลงเนื่องมาจากไม่ได้ทำงานแล้ว มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น รายได้มักมาจากเงินที่ได้จากการทำงานและเงินจากบุตรหลาน มีรายได้ไม่สูง ยกเว้นกลุ่มที่มีอาชีพเป็นข้าราชการและกลุ่มที่มีกิจการหรือธุรกิจของตนเอง รวมทั้งกลุ่มที่มีเงินสะสมมาตั้งแต่อดีต

ด้านสังคม พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาไปในทางเดียวกันว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอายุเกิน 60 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บางคนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และได้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ ซึ่งรายได้ส่วนนี้ก็ไม่พอ แต่ยังดีที่ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากหน่วยภาครัฐ เช่น มาสร้างหลังคา กันฝนและสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกสำหรับใช้ปั่นด้าย ซึ่งทำให้มีการทำงานได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น จึงมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในเรื่องอุปกรณ์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์

เพื่อช่วยรายได้เพิ่มมากขึ้นให้แก่กลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงจิตต์ นະนัแก้ววัฒน์ (2550) พบว่า รัฐบาลและเอกชนได้มีการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น สถานสงเคราะห์คน ชรา บัตรสุขภาพ บัตรประจำตัวผู้สูงอายุ บริการเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ยากจน การลดหย่อนค่า โดยสาร รถไฟ เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนา

1) ผลการวิจัยพบว่า จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบถึงความต้องการทั้งจากรายบุคคล และสมาชิกที่มุ่งไปทางด้านเศรษฐกิจในการทางรายได้ และความสนิทสนมของคนในชุมชน มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้มแข็งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จนแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผ่านความต้องการของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปขยายผลต่อยอดในการทำกิจกรรมส่งเสริมการคุณภาพชีวิตต่อไป

2) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบผลิตภัณฑ์ยังไม่มีหลากหลาย ดังนั้นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก จึงอยากให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยส่งเสริมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและดูทันสมัยมากขึ้นรวมถึงเพิ่มลายผ้าที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้ มีข้อจำกัดเรื่องเวลาส่งผลให้การวางแผนจัดสรรเวลาสัมภาษณ์ ทำให้มีบางประเด็นที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป วางแผนจัดสรรระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้สัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละด้าน ออกมาอย่างสมบูรณ์ที่สุด

2) การวิจัยครั้งนี้พบว่า ควรเพิ่มวิธีการเก็บข้อมูลโดยการจัดเป็นรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus group discucion) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). **คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2566 – 2570.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://nakhonpathom.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/20/2023/01/%>
- กรมส่งเสริมเกษตร. (2557). **การประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://esc.doae.go.th/wp-content/uploads/2018/12/AEC.pdf>
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2566). **แผนปฏิบัติการราชการรายปี 2566.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.dep.go.th/images/uploads/files/DepPlan_66_compressed.pdf
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2548). **ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://library.dip.go.th/multim5/edoc/14014.doc>
- เกตนัสรี ทศพลไพศาล. (2565). **สวีเดนทำอย่างไรให้คนยอมจ่ายภาษีแพงๆ เพื่อรัฐสวัสดิการ.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/sweden-government-welfare/>
- โกวิท พวงงาม และคณะ. (2550). **โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ.** รายงานการวิจัย กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน. (2566). **รายงานรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2566.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://app2.cdd.go.th/rdic/report/BMN/ReportBMN66.pdf>
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐและพิทยา ว่องกุล. (2545). **วิสาหกิจชุมชนกลไกเศรษฐกิจฐานราก.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอดิสันเพรส โปรดักส์ จำกัด.
- ณททัย เทียมทองและคณะ. (2561). **การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดอุบลราชธานี.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/umt-poly/article/view/159788>
- ดวงจิตต์ นະนักรวัฒน์. (2550). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ:กรณีศึกษาตำบลม่วงคำ อำเภอบ้าน จังหวัดเชียงราย.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/191270>
- ทรงศักดิ์ คุ่มไชนะ, บุญศรี แก้วคำศรี, โกวิท พวงงาม และปรีดี โชติช่วง. (2534). **การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ.** กรุงเทพมหานคร: บริพการพิมพ์.

- ทศพร ทองเที่ยง. (2546). การเรียนรู้สู่การทำแผนงานและสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- นวลศิริ เปาโลहितย์. (2533). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมบัญชีกลางใน ส่วนกลาง. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/4339/5/Chapter2>
- นันทิยา ใจเย็น. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่พิการในเขตเทศบาล ตำบลท่าไม้ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. (ออนไลน์). สืบค้นจาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Nantiya_Jaiyen/Nantiya_Jaiyen_fulltext.pdf
- นิจพร มาจันทร์. (2546). การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาลัยขอนแก่น.
- นิติวัดน์ ไทพิทักษ์. (2555). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขต เทศบาลตำบลหนองช้างคืน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2556/econ41056pc_ch2.pdf
- นิพนธ์ ดารารุฒิมาประภรณ์. (2511). รูปแบบการอยู่อาศัยและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในพื้นที่เฝ้าระวังทางประชากรกาญจนบุรี. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457%2FMMU.the.2009.143&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAAR1_
- บ้านจอมยุทธ. (2543). การรวมกลุ่ม. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.baanjomuyut.com/library_3/theories_and_principles_of_community_development/03_3.html
- ประเทศไทย. (2567). สถานการณ์แรงงานประจำสัปดาห์ 1-7 ม.ค. 2567. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/01/107534>
- พัฒนิน กิตติพราภรณ์. (2531). การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์กับสังคมในยุคความปกติใหม่. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://acd.mcu.ac.th/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=1651>
- พระมหาวิชัย ตีบก้นเงิน. (2557). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลวังกระแจะ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/bitstream/123456789/54/7/unit%202.pdf>
- ภูมิวัฒน์ พรวนสุข. (2558). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดแพร่. (ออนไลน์). สืบค้นจาก

- <http://www.graduate.ubru.ac.th/ubru-journal/assets/onlinefile/1436251738.pdf>
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2564). **คู่มือ “โครงการส่งเสริมความรักความสามัคคี ความมี
ระเบียบวินัยเข้าใจในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ภายใต้พื้นฐานของสังคม
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข”**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
[https://huso.kpru.ac.th/main/contents/Files/unity-
innovation2564.pdf?fbclid=IwAR3-
OWoPYvGkZI680U2WtvOXQ1knyw7Mt2BpWyMwMwAb-mLlIGLzJ_Pyt0](https://huso.kpru.ac.th/main/contents/Files/unity-innovation2564.pdf?fbclid=IwAR3-OWoPYvGkZI680U2WtvOXQ1knyw7Mt2BpWyMwMwAb-mLlIGLzJ_Pyt0)
- รศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภาและผศ.ดร.อรอนงค์ ววงค์. (2564). **บทที่ 10 การพัฒนาคุณภาพชีวิต
มนุษย์กับสังคมในยุคความปกติใหม่ (New Normal)**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
[https://acd.mcu.ac.th/wp-content/plugins/download-
attachments/includes/download.php?id=1651](https://acd.mcu.ac.th/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=1651)
- ระวี ภาวิไล. (2523). **รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ หรือสวัสดิการสำหรับคน
พิการ**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
[http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/document/%E0%B8%9A%E0%B8%97
%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf](http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/document/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf)
- วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2559). **กระบวนการกลุ่ม**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
<https://www.novabizz.com/NovaAce/Manage/group.htm>
- วิรัช วิรัชนิการรณ. (2549). **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: ฟอร์เพช
องค์ประกอบกลุ่มและกระบวนการเสริมสร้างกลุ่ม
- ศทิพรรณ กัญญะสิงห์. (2547). **รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่**.
(ออนไลน์). สืบค้นจาก <http://repository.cmu.ac.th/handle/6653943832/8192>
- สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2553). **“วิสาหกิจชุมชน”**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
<http://www.sceb.doe.go.th/>
- สีปพนนท์ เกตุทัต. (2533). **รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ หรือสวัสดิการสำหรับ
คนพิการ**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
[http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/document/%E0%B8%9A%E0%B8
%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf](http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/document/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf)
- สุทธิชัย จิตะพันธุ์กุล และคณะ. (2543). **สถานะของประชากรสูงอายุไทยในปัจจุบันและการ
ดำเนินการต่าง ๆ ของประเทศไทย**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก
[https://kb.hsri.or.th/dspace/bitstream/handle/11228/4496/hsri-situation-
n25.pdf?sequence=1&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMATAAR3wzP4wNTw-](https://kb.hsri.or.th/dspace/bitstream/handle/11228/4496/hsri-situation-n25.pdf?sequence=1&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMATAAR3wzP4wNTw-)

- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิธ สัมครการ. (2534). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์กับสังคมในยุค
ความปกติใหม่.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://acd.mcu.ac.th/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=1651>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). **คุณภาพชีวิตการทำงานของ
ข้าราชการกรมบัญชีกลางในส่วนกลาง.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก
<http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/4339/5/Chapter2>
- สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547). **วิสาหกิจชุมชน.** (ออนไลน์). สืบค้นจาก
www.doae.go.th
- หทัย ชิตานนท์. (2540). **คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมบัญชีกลางในส่วนกลาง.**
(ออนไลน์). สืบค้นจาก
<http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/4339/5/Chapter2>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองกก
ตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 ชื่อ/สกุล.....เพศ.....

อายุ.....ระดับการศึกษา.....อาชีพ.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถาม

2.1 ด้านร่างกาย

ปัญหาสุขภาพที่กำลังเผชิญอยู่และแนวทางแก้ปัญหาด้านสุขภาพหรือไม่ อย่างไรบ้าง

2.2 ด้านจิตใจ

ปัญหาที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจและแนวทางแก้ปัญหาด้านจิตใจหรือไม่ อย่างไรบ้าง

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

อาชีพ รายได้และแนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจหรือไม่ อย่างไรบ้าง

2.4 ด้านสังคม

สิทธิที่ได้รับจากรัฐ และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของ
รัฐและแนวทางแก้ปัญหาด้านสังคมหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
รูปภาพการสัมภาษณ์

รูปภาพประกอบการสัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวจิตาภา ลมสูงเนิน
วัน/เดือน/ปีเกิด	16 กันยายน 2544
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	49/7 หมู่ 15 ตำบลหนองสูงเหนือ อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
E-mail	6340308106@nrru.ac.th
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2562 จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหนองสูงเหนือ พิทยาคม ตำบลหนองสูงเหนือ อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2563 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการ พัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครราชสีมา
ชื่อ	นางสาวบุษกร ศรีโท
วัน/เดือน/ปีเกิด	13 กุมภาพันธ์ 2543
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลค่ายสุรนารี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	26 หมู่ 2 ตำบลหนองสูงเหนือ อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
E-mail	6340308113@nrru.ac.th
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2562 จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหนองสูงเหนือ พิทยาคม ตำบลหนองสูงเหนือ อำเภอนเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2563 เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการ พัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏนครราชสีมา

